

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาคำว่า เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ แล้วเรียบเรียงไว้เป็น 6 ประเด็นคือ

1. สมรรถภาพของครูศิลปศึกษา
 - สมรรถภาพที่คาดหวังของครูศิลปศึกษา
 - สมรรถภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา
2. ศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา
3. ปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียน
4. บทบาทหน้าที่ของครูศิลปศึกษา
 - การผลิตครูศิลปศึกษา
 - คุณสมบัติของครูศิลปศึกษา
5. บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

สมรรถภาพของครูศิลปศึกษา

ความหมายของสมรรถภาพ ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พุทธศักราช 2525 (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525) และพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ. 2530 (มหาวิทยาลัย - รามคำแหง, 2534) ได้ให้ความหมายตรงกันว่า หมายถึง ความสามารถ ซึ่งรวมไปถึงความสามารถหรือศักยภาพในการทำงานและการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

Coker (1976) กล่าวว่า สมรรถภาพของครู หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาที่เผชิญอยู่ ครูที่สามารถแก้ปัญหาเฉพาะด้านใดด้านหนึ่งได้ เรียกว่ามีสมรรถภาพในด้านนั้น ส่วนครูที่มีสมรรถภาพสูงหมายถึงครูที่ประสบผลสำเร็จในการแก้ปัญหาทุก ๆ ด้าน

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ (2530) กล่าวว่า สมรรถภาพครู หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่น ๆ ของครูที่ส่งผลต่อการสอนตามหลักสูตรอย่างมีประสิทธิภาพ

Margaret (1973) ได้ให้คำนิยามความหมายของสมรรถภาพครูไว้ว่า สมรรถภาพเป็นพฤติกรรมที่สังเกตได้ และครูที่มีสมรรถภาพจะสามารถทำให้นักเรียนแสดงออกมาซึ่งสิ่งที่เขาได้เรียนรู้แล้ว

ชมพันธ์ กุญชร ณ อยุธยา (2519) ได้ให้ความหมายของสมรรถภาพครูว่า หมายถึง "ความรู้ ทักษะและเจตคติ ที่ครูพึงมีในการที่จะช่วยให้นักเรียนมีพัฒนาการทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์และร่างกาย"

Dodl (1973) กล่าวว่า สมรรถภาพของครูหมายถึง เจตคติ ความเข้าใจ และพฤติกรรมของครูที่เอื้ออำนวยต่อความเจริญงอกงามของนักเรียน ทั้งในด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

กษมา สารสมุทร (2524) กล่าวว่า "สมรรถภาพครูคือ ความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจ ความชำนาญที่ครูแสดงออกให้สังเกตและวัดได้"

จากความหมายของสมรรถภาพดังกล่าว สรุปได้ว่า สมรรถภาพครู หมายถึง ความสามารถของครู ในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนให้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้

หน้าที่หลักสำคัญประการหนึ่งของการประกอบอาชีพครูในทุกระดับการศึกษา ก็คือการจัดการเรียนการสอนให้ประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายของการจัดการศึกษา ดังนั้นสมรรถภาพด้านการสอนจึงเป็นที่ยอมรับกันว่ามีสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับครู ถึงแม้ว่าความเจริญทางด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่จะทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมอย่างมากก็ตาม แต่สมรรถภาพด้านการสอนของครูก็ยังคงเป็นสิ่งจำเป็นและควรได้รับการพัฒนาให้สอดคล้องกับสภาพของสังคมและความก้าวหน้าของวิทยาการใหม่ ๆ อยู่เสมอ

สาโรช บัวศรี (2515) นักการศึกษาคนสำคัญของไทย ได้กล่าวถึงสมรรถภาพที่สำคัญของครูไว้ว่า ครูจะต้องทำการสอนได้เป็นอย่างดี รู้จักใช้หลักจิตวิทยาการเรียนรู้ และพัฒนาการของเด็ก วางแผนสำหรับการสอนอย่างละเอียดถี่ถ้วน ใช้วิธีสอนแบบต่าง ๆ ได้อย่างเหมาะสม ใช้วิธีการวัดผลและใช้แบบทดสอบต่าง ๆ ให้เกิดประโยชน์ในการเรียนการสอน ปกครองและบริหารชั้นเรียนได้เป็นอย่างดี ตลอดจนปฏิบัติงานต่าง ๆ ของโรงเรียนได้ เข้าใจถึงความสัมพันธ์อันดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชนและสามารถเป็นครูชั้นอาชีพ

Hall และ Jones (1976) ได้จำแนกสมรรถภาพโดยทั่วไปของครูออกเป็น 5 ด้าน คือ

1. สมรรถภาพด้านสติปัญญา เน้นในด้านความรู้ เชี่ยวชาญ ความแม่นยำในเนื้อหาวิชาที่สอน การวิเคราะห์โปรแกรมและหลักสูตร
2. สมรรถภาพด้านอารมณ์และจิตใจ เป็นสมรรถภาพที่เกี่ยวกับค่านิยม ทัศนคติ ความสนใจ และความซาบซึ้งในอาชีพ
3. สมรรถภาพด้านปฏิบัติการ เป็นสมรรถภาพด้านการจัดการสอน สื่อการสอน การตั้งคำถาม
4. สมรรถภาพด้านผลการสอน เป็นสมรรถภาพที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้ในตัวนักเรียน
5. สมรรถภาพในการศึกษาค้นคว้า เป็นสิ่งที่ก่อให้เกิดประสบการณ์ที่มีคุณค่าในตัวของครูเอง

จรรยา คุณมี (2521) กล่าวถึงสมรรถภาพของครูโดยทั่วไปว่า ควรประกอบด้วยคุณลักษณะส่วนตัวที่ดี มีความสามารถด้านความรู้ทั่วไป มีความรู้ลึกซึ้งในเนื้อหาวิชาที่สอน นอกจากนี้ครูควรมีความสามารถในด้านต่าง ๆ ของการสอน คือ มีความรู้ในการเตรียมการสอน เข้าใจจุดมุ่งหมายของการศึกษาและวิชาที่สอนอย่างแท้จริง สามารถใช้วิธีสอนได้อย่างเหมาะสม เลือกใช้และผลิตอุปกรณ์การสอนให้เหมาะสมกับบทเรียน มีความรู้เกี่ยวกับจิตวิทยาการเรียนรู้ และพัฒนาการของนักเรียนเป็นอย่างดี สามารถเป็นผู้นำในชั้นเรียนได้ มีความสามารถในการวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอน

สมรรถภาพของครูศิลปศึกษา ก็มีลักษณะเช่นเดียวกับสมรรถภาพของครูที่ตั้งคำถามมาแล้ว แต่เนื่องจากวิชาศิลปศึกษามีลักษณะเนื้อหาตลอดจนการจัดกิจกรรมและวิธีการสอนที่แตกต่างไปจากวิชาอื่น ๆ คือมีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ ทำให้สมรรถภาพของครูศิลปศึกษามีลักษณะเฉพาะขึ้น จากการที่ได้ศึกษาเอกสาร ตำรา บทความ และทัศนะของนักวิชาการ พบว่ามีการกล่าวถึงสมรรถภาพของครูศิลปศึกษาในลักษณะของคุณลักษณะที่ดีของครูศิลปศึกษาที่สามารถสอนวิชาศิลปศึกษาให้มีประสิทธิภาพได้ ซึ่งประกอบด้วยคุณสมบัติต่าง ๆ ที่แสดงถึงการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ โดยผู้วิจัยจะนำเสนอเป็นสมรรถภาพของครูศิลปศึกษา ดังนี้

1. สมรรถภาพที่คาดหวังของครูศิลปศึกษา
2. สมรรถภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา

สมรรถภาพที่คาดหวังของครูศิลปศึกษา

ความคาดหวัง ความพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.2530 (มหาวิทยาลัย - รามคำแหง, 2534) มีความหมายว่า "การนึกหวังไว้" เมื่อศึกษาจากความหมายของสมรรถภาพที่ตั้งคำถามไว้แล้วข้างต้น สมรรถภาพที่คาดหวัง จึงหมายถึง ความสามารถของครูในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติในการปฏิบัติงานที่นึกหวังไว้ อันนอกเหนือไปจากการที่ได้ปฏิบัติจริง ซึ่ง ผดุง พรหมมูล (2522) ได้กล่าวถึงสมรรถภาพที่คาดหวังที่พึงปรารถนาให้เกิดกับนักศึกษาที่จะเป็นครูศิลปศึกษาในอนาคตว่า ครูศิลปศึกษาจะต้องมีความรู้ในเนื้อหาวิชาแขนงศิลปศึกษา ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ สามารถปฏิบัติงานทางศิลปะได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีความเข้าใจในหลักสูตรแต่ละระดับอย่างละเอียดลึกซึ้ง ตลอดจนความมุ่งหมายของวิชาศิลปศึกษาในระดับต่าง ๆ รวมทั้งต้องเป็นนักพัฒนาหลักสูตรอีกด้วย มีความสามารถในการสอนและใช้เทคนิคการสอนที่จะถ่ายทอดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับศิลปศึกษาให้แก่ผู้เรียนด้วยกระบวนการที่เหมาะสม มีความสามารถในการแก้ปัญหาตลอดจนการประยุกต์คิดแปลง กล้าแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล เป็นผู้ใฝ่รู้อยู่เสมอ และต้องเป็นนักปฏิบัติการอยู่ตลอดเวลา

วิโชค มุกดามณี (2530) ได้คาดหวังต่อครูศิลปศึกษาไว้ว่า ด้วยเหตุผลของการพัฒนาศิลปะเด็กมีส่วนผูกพันกับครูผู้สอน ซึ่งจะเป็นผู้ให้ความรู้ ความเข้าใจ และพื้นฐานทางศิลปะ รวมทั้งการแสดงออกอย่างอิสระเสรี ครูผู้สอนจึงควรให้ข้อคิดที่มีเป้าหมายเชิงเสนอแนะ และควร

ให้ความรู้ความเข้าใจในเรื่องเทคนิควิธีการในการปฏิบัติงาน ซึ่งครูศิลปะจำเป็นต้องมีประสบการณ์ ผ่านการศึกษาเรียนรู้และได้ทำการทดลองในทุก ๆ ด้าน ทุกวิธีการ อันจะเป็นการให้ความรู้ได้อย่างกระจ่างชัดต่อปัญหาที่เกิดขึ้นระหว่างการสร้างสรรค์

นอกจากนี้ วุฒิ วัฒนสิน (2535) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพที่คาดหวังของครูศิลปศึกษาว่า ควรมีลักษณะดังนี้

1. มีความรู้ ครูศิลปศึกษาควรมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี แสวงหาความรู้ทางวิชาการอยู่เสมอ มีความรู้เกี่ยวกับศิลปะใหม่ ๆ มีความรู้ในหลักสูตรศิลปศึกษาระดับประถมศึกษาเป็นอย่างดี มีความรู้ในจิตวิทยาเบื้องต้นและพัฒนาการทางด้านศิลปะของเด็กในแต่ละวัย มีความรู้ด้านการวัดผลและการประเมินผลศิลปศึกษาเป็นอย่างดี
2. มีความสามารถ ครูศิลปศึกษาควรมีความสามารถทางด้านศิลปะ สามารถสาธิตและปฏิบัติงานให้มักเรียนดูได้ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ทางศิลปศึกษา มีความรู้ทางด้านการศึกษา มีวิธีการสอนหลายวิธี
3. มีคุณธรรม ครูศิลปศึกษาควรเป็นผู้มีความเที่ยงธรรม และที่สำคัญคือ ครูศิลปะควรมีคุณธรรมอย่างยิ่งในด้านการประเมินผล

โครงการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครู (2525) ได้กำหนดสมรรถภาพด้านความรู้ของครูประถมศึกษาที่จำเป็นต่อการสอนวิชาศิลปศึกษาว่า จะต้องมีความรู้ทางด้านความรู้ในเนื้อหาวิชา ความรู้ทางวิชาชีพครูอันได้แก่ ความรู้ทั่วไปทางการศึกษา จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาการศึกษา หลักการสอนทั่วไป การวัดผลประเมินผล ระเบียบและคำสั่งเกี่ยวกับการศึกษา สมรรถภาพด้านเทคนิควิธีที่เกี่ยวกับการสอน ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนการสอน เทคนิคการสอน รูปแบบการสอน กิจกรรมและทักษะการสอน นวัตกรรมและเทคโนโลยีทางการศึกษา และการประเมินผล สำหรับเทคนิควิธีการสอนวิชาศิลปศึกษาซึ่งเป็นวิชาเฉพาะนั้น ครูศิลปศึกษาจะต้องมีทักษะและเทคนิคในการโน้มน้าวจิตใจให้นักเรียนรักในศิลปะ ตลอดจนการเลือกและการประดิษฐ์วัสดุเหลือใช้ นอกจากนี้ครูศิลปศึกษาจะต้องมีความสามารถในการปฏิบัติงานอื่นที่นอกเหนือการสอนคือ งานธุรการ งานบริการและกิจการนักเรียน รวมทั้งงานที่ผู้บริหารมอบหมายให้ปฏิบัติ (ชลอ พงษ์สามารถ, 2526) การส่งเสริมและสนับสนุนให้นักเรียนได้แสดงออกทางด้านกิจกรรมศิลปะ การจัดนิทรรศการทางด้านศิลปะ ซึ่งเป็นหน้าที่ของครูศิลปศึกษาที่จะต้องปฏิบัติ เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน (เทียนชัย ตั้งพรประเสริฐ, 2533) สมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครู

อันนอกเหนือจากการสอนในด้านเหล่านี้ จึงนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพในการสอนตามหลักสูตร

สมรรถภาพที่คาดหวังของครูศิลปศึกษาดังที่กล่าวมา จึงสรุปเป็นรายด้านเพื่อที่จะใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ได้ดังนี้

1. สมรรถภาพด้านความรู้ ได้แก่ความรู้เกี่ยวกับศิลปศึกษาซึ่งประกอบด้วย ความรู้ในเรื่องหลักสูตร จุดมุ่งหมาย เนื้อหาวิชาศิลปศึกษาในระดับต่าง ๆ ความรู้ด้านวิธีสอน เทคนิคการสอน การใช้สื่อการสอน การวัดผลและการประเมินผล ตลอดจนความรู้ทางด้านจิตวิทยาการสอนศิลปศึกษา
2. สมรรถภาพทางด้านทักษะและเทคนิคทางการสอน ได้แก่ ความสามารถในการปฏิบัติการสอน การนำเทคนิควิธีการใหม่ ๆ มาประยุกต์ใช้ในการสอนศิลปศึกษา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ความสามารถในการใช้สื่อการสอน และความสามารถในการปฏิบัติงานศิลปะของตัวครูเอง
3. สมรรถภาพในการปฏิบัติงานอันนอกเหนือจากการสอน ได้แก่ ความสามารถในการปฏิบัติงานบริการเกี่ยวกับศิลปะ การสนับสนุนกิจกรรมทางด้านศิลปะ การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน และการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารมอบหมาย

สมรรถภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา

ความเป็นจริง ตามพจนานุกรมฉบับเฉลิมพระเกียรติ พ.ศ.2530 (มหาวิทยาลัย - รามคำแหง, 2534) หมายถึง "การมีจริงหรือเกิดขึ้นจริง" สมรรถภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา จึงหมายถึง ความสามารถของครูศิลปศึกษา ในด้านความรู้ ความเข้าใจ ทักษะ เจตคติในการปฏิบัติงานที่มีจริง และเกิดขึ้นจริงที่สังเกตและวัดได้ ซึ่ง นิรมล ศีรณสาร สวัสดิศุบุตร (2525) ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยอาศัยข้อมูลจากแบบสอบถาม ประกอบกับการสังเกตของนิสิตปริญญาตรีและปริญญาโท ภาควิชาประถมศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งสังเกตการสอนในโรงเรียนต่าง ๆ ทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด สรุปสภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษาไว้ดังนี้

1. ครูที่สอนจะเป็นครูผู้หญิงมากกว่าครูผู้ชาย
2. ครูประจำชั้นจะเป็นครูผู้สอนศิลปศึกษาและสอนหมดทุกวิชา ครูว่าครั้งหนึ่งที่สอนศิลปศึกษาจะไม่มีความรู้ทางศิลปศึกษา
3. ครูสอนศิลปศึกษาเพราะผู้บริหารโรงเรียนกำหนดให้สอน ไปตามเอกสารที่หลักสูตรกำหนดไว้
4. ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมาแล้ว มักจะไม่มีกรวางแผนการสอนระยะยาว และไม่เตรียมการสอนล่วงหน้า
5. ครูให้เสรีภาพในการทำงานศิลปะแก่นักเรียนกว้างเกินไป ทำให้นักเรียนไม่มีจุดมุ่งหมายในการทำงาน
6. ครูศิลปศึกษาที่ได้รับการฝึกฝนมาทางศิลปะโดยตรง มักจะมองว่าผลงานศิลปะของนักเรียนไม่มีความหมาย ซึ่งเป็นผลมาจากการขาดความรู้ทางการสอนศิลปะสำหรับเด็ก

จันทิมา ลิ้มปิเจริญ (2527) ได้สรุปสภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา จากการสัมมนาปัญหาการประถมศึกษา ซึ่งจัดโดยภาควิชาหลักสูตรและการสอน วิทยาลัยครูภูเก็ต ดังนี้

1. ครูผู้สอนศิลปศึกษาขาดเทคนิควิธีสอน ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
2. ครูส่วนใหญ่เห็นแก่ความสะดวกที่จะให้นักเรียนผลิตผลงาน โดยใช้เวลาในท้องตลาด
3. ครูส่วนใหญ่ยังเน้นที่ผลงานมากกว่ากระบวนการทำงาน ไม่มีจิตวิทยาในการชื่นชมผลงานของนักเรียน
4. ครูบางคนขาดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่มีความสามารถในการประยุกต์คัดแปลงเกี่ยวกับวิธีสอนและเทคนิคในการสอน ไม่สามารถแก้ปัญหาการขาดแคลนวัสดุตามที่เสนอไว้ในแผนการสอน

กรมวิชาการ (2528) ได้กล่าวคำชี้แจงในเอกสารเสริมความรู้ กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย วิชาศิลปศึกษาว่า หลังจากกระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไปแล้ว ก็มีการติดตามผลการใช้หลักสูตรตลอดเวลา จากการศึกษาติดตามผลการใช้หลักสูตรได้ข้อมูลว่า ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องศิลปศึกษา ทำให้นักเรียนสนใจในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน บางครั้งก็ละเว้นไม่สอนในบางเรื่อง ทำให้การเรียนการสอนไม่บรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

นอกจากนี้ จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา ด้วยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนศิลปศึกษา พบว่า ครูศิลปศึกษาในปัจจุบันจัดการสอนตามความถนัดและความพอใจของตนเอง เน้นการส่งเสริมเฉพาะนักเรียนบางคนที่มีฝีมือ มุ่งพัฒนาทักษะทางศิลปะและจัดการเรียนการสอนเพื่อผลประโยชน์เฉพาะหน้าจากการประกวดแข่งขันชิงรางวัล (เลิศ อานันทนา, สัมภาษณ์ 28 กันยายน 2535) ครูศิลปศึกษาไม่มีความเข้าใจในปรัชญาการศึกษาาระดับประถมศึกษาที่ดีพอ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรประถมศึกษาในปัจจุบันน้อย ไม่ค่อยมีความคิดสร้างสรรค์ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ไม่เตรียมการสอนล่วงหน้า มักรู้สึกด้อย ขาดความภาคภูมิใจในอาชีพครู และขาดความภาคภูมิใจในการสอนนักเรียนระดับประถมศึกษา ทำให้ไม่ตั้งใจสอน ขาดการวางแผน ไม่มีความสุขในการทำงาน (ทวีเกียรติ ไชยงยศ, สัมภาษณ์ 2 ตุลาคม 2535) ซึ่งจากความคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับผลการวิจัยของ บรรจง บุญการี (2532) เกี่ยวกับตัวครู พบว่า ครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ความถนัดและความมั่นใจในการสอนศิลปศึกษา รวมทั้งขาดความรู้ ขาดหลักการในการวัดและการประเมินผล ไม่สามารถประเมินผลงานของนักเรียนได้ตามวิธีการที่ถูกต้อง

สมรรถภาพที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา จากทัศนะของนักวิชาการ และจากผลการวิจัยสรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

1. สมรรถภาพด้านความรู้ ครูศิลปศึกษาส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจทางด้านศิลปศึกษา ไม่มีความรู้ทางด้านหลักสูตร เนื้อหาวิชาศิลปศึกษา ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนการสอนศิลปศึกษา เพราะครูส่วนมากที่สอนวิชาศิลปศึกษาไม่มีความรู้และไม่มีวุฒิทางด้านศิลปศึกษา

2. สมรรถภาพในการปฏิบัติการสอน ครูศิลปศึกษาขาดเทคนิควิธีสอนที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาในด้านต่าง ๆ ตามจุดประสงค์ของหลักสูตร ครูส่วนใหญ่ยังเน้นผลงานมากกว่าพัฒนาการด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับตัวเด็ก ไม่มีจิตวิทยาในการสอนศิลปศึกษา ขาดการวางแผนการสอน ไม่มีความสามารถในการวัดผลประเมินผลทางศิลปศึกษา

ศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา

ในส่วนของศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา ผู้วิจัยจะขอเสนอเนื้อหาตามลำดับดังนี้

1. ปรัชญาและโครงสร้างของวิชาศิลปศึกษา
2. การเตรียมการสอนศิลปศึกษา
3. การสอนศิลปศึกษา
4. สื่อการสอนศิลปศึกษา
5. การวัดผลและการประเมินผลศิลปศึกษา

1. ปรัชญาและโครงสร้างของวิชาศิลปศึกษา

วิชาศิลปศึกษาในระยะแรก จัดเป็นวิชาเอกเทศ มุ่งเน้นการใช้ความรู้ความสามารถ ฝึกการใช้ฝีมือแสดงออกในผลงาน ต่อมาได้จัดเป็นรายวิชาหนึ่ง เช่นเดียวกับวิชาสามัญทั่วไปที่นักเรียนจำเป็นต้องเรียนด้วย โดยได้นำแนวคิดและวิธีการทางจิตวิทยามาประยุกต์เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ทำให้วิชาศิลปะกลายเป็นวิชา "ศิลปศึกษา" โดยมีหลักการเกี่ยวกับการให้การศึกษาด้านศิลปะกับเด็ก มุ่งเน้นการเสริมสร้างศิลปะนิสัยให้กับผู้เรียน การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เหมาะสมกับวุฒิภาวะของผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ทางศิลปะ มีความคิดที่ดีต่อศิลปะ กิจกรรมทางศิลปะจึงเน้นหนักไปทางการหวังผลกระทบต่อการพัฒนาผู้เรียนให้เป็นบุคคลที่มีคุณค่าต่อสังคมมากขึ้น (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529)

มะลินัตร์ เอื้ออานันท์ (2529) ได้กล่าวถึงปรัชญาการเรียนการสอนศิลปศึกษาของซีเซ็ค (Franz Cizek) ในระดับประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. เด็กทุกคนเข้าใจศิลปะ และสนุกสนานกับการทำงานศิลปะเพียงในขอบเขตที่เด็กสามารถทำได้ด้วยตนเอง และสามารถเข้าใจได้เท่านั้น
2. งานศิลปะของเด็กไม่ควรได้รับอิทธิพลจากงานของผู้ใหญ่ งานศิลปะของเด็กเป็นศิลปะบริสุทธิ์และปราศจากการตกแต่งแก้ไขจะบ่งบอกถึงความปรารถนาของตัวเด็กอย่างแท้จริง
3. ศิลปะของเด็กคล้ายกับงานศิลปะประเภทพื้นบ้าน มีความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง ไม่ยึดถือหลักเกณฑ์ใด ๆ เหมือนศิลปะของผู้ใหญ่

4. ครูไม่ควรเข้ามามีอิทธิพลต่อการทำงานและการแสดงออกของเด็กให้เด็กได้รับรู้และแสดงออกแบบเด็ก ๆ และมีสภาพเป็นเด็กให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้
5. หน้าที่ของครูคือ การสังเกตความพร้อมของเด็ก และช่วยให้เด็กได้พัฒนาไปตามวัยเท่านั้น

ศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นกระบวนการเรียนการสอนและแนวปฏิบัติในการจัดประสบการณ์ทางศิลปะให้แก่ผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ตลอดจนพัฒนาการด้านต่าง ๆ วิธีสอนศิลปศึกษาจึงต่างจากการสอนวิชาสามัญทั่วไป เพราะว่าลักษณะวิชาศิลปศึกษาเกี่ยวข้องกับการฝึกฝนปฏิบัติ การลงมือทำจริงและการคิดค้นแก้ปัญหา (อารี สุทธิพันธ์, 2535) ทานองเดียวกับวิรุณ ตั้งเจริญ (2526) กล่าวว่า ศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา เน้นคุณค่าที่จะเกิดขึ้นแก่ผู้เรียน 3 ด้าน คือ

2.1 คุณค่าทางจิตใจ (Spiritual values) ได้แก่ สนิมที่พึงมีต่อศิลปะ การชื่นชมต่อธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ดี และการเห็นคุณค่าของความงาม

2.2 คุณค่าทางกาย (Physical Values) ได้แก่ การแสดงออกด้วยการริเริ่มสร้างสรรค์ การแสดงออกตามความถนัดและความสามารถเฉพาะบุคคล รวมทั้งการได้มีความสุข ความสนุกสนานเพลิดเพลิน

2.3 คุณค่าทางสังคม (Social Values) ได้แก่ การอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. พัฒนาการทางศิลปนิสัย โดยธรรมชาติของมนุษย์จะมีความโน้มเอียงไปในทางรักความสวยงาม ถ้าสิ่งนี้ได้พัฒนาอย่างดีและถูกต้อง ก็จะเป็นองค์ประกอบหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529) และ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) กล่าวถึงพัฒนาการทางศิลปนิสัยว่า ศิลปะนั้นจะมุ่งส่งเสริมให้เด็กเป็นคนดีพร้อมในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต้องการให้เด็กมีความมั่งคั่งในทางสร้างสรรค์อย่างสูงสุด ส่งเสริมให้เด็กเติบโตตามจุดประสงค์ของการศึกษา

Clark และ Zimmerman (1981, อ้างถึงใน มะลิฉัตร เอื้ออานันท์, 2529) กล่าวว่า ศิลปะมีคุณค่าในแง่พัฒนาการของเด็ก ทั้งในด้านสังคม ด้านการรู้จัก ส่งเสริมพัฒนาตัวเด็ก พัฒนา ด้านสังคมและการรับรู้ ในทำนองเดียวกับ พีระพงษ์ กุลพิศาล (2533) กล่าวว่า ศิลปะเด็ก มีส่วนพัฒนาศิลปะนิสัยของเด็กในด้านการแสดงออกอย่างอิสระเสรี เพื่อพัฒนาความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์และจินตนาการของเด็ก

ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ศิลปะศึกษาจัดเป็นวิชาหนึ่งในกลุ่มสร้างเสริม ลักษณะนิสัย ซึ่งมีจุดประสงค์เฉพาะเพื่อให้ผู้เรียนมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สนใจและแสดงออก ความความภาคและความสามารถของตน มีจิตสำนึกในคุณค่าและประโยชน์ของศิลปะ ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม มีความสนุกสนานเพลิดเพลินและทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ ตลอดจนให้รู้จักนำศิลปะมา ประยุกต์ให้เกิดคุณค่าและรสนิยมที่ดี (กรมวิชาการ, 2525)

ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ได้ปรับ จุดประสงค์เฉพาะของวิชาศิลปะศึกษาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น คือ ให้ผู้เรียนสามารถสังเกตธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม อภิปรายผลของการสังเกต บอกความรู้สึกที่เกิดขึ้น แล้วนำเอาความรู้สึกที่ได้รับ ไปถ่ายทอดความคิดออกมาเป็นผลงานศิลปะในรูปแบบต่าง ๆ สามารถวิพากษ์วิจารณ์ผลงาน ยอมรับข้อบกพร่อง รวมทั้งสามารถที่จะนำเอาศิลปะไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ (กรมวิชาการ, 2534)

จากจุดประสงค์ข้างต้นจึงสรุปได้ว่า ศิลปะศึกษาจะส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนทั้งทางด้าน ความคิดสร้างสรรค์ การรู้คุณค่าทางศิลปะ การรักความสะอาด รักความสวยงาม และเป็นผู้มี รสนิยมที่ดี มุ่งส่งเสริมการพัฒนาส่วนบุคคลเพื่อให้เยาวชนเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ของสังคมในอนาคต

โครงสร้างของวิชาศิลปะศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กำหนดไว้ ดังนี้

ศิลปะศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2 ประกอบด้วยเนื้อหากิจกรรม คือ

1. การเขียนภาพระบายสี
2. การปั้น
3. การพิมพ์
4. การจัดออกแบบสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ

ศิลปศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 ประกอบด้วยเนื้อหากิจกรรม คือ

1. การเขียนภาพระบายสี
2. การปั้นและการแกะสลัก
3. การพิมพ์
4. การออกแบบและสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ
5. งานสาน

ศิลปศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 ประกอบด้วยเนื้อหากิจกรรม คือ

1. การเขียนภาพและการระบายสี
2. การปั้นและการแกะสลัก
3. การพิมพ์
4. การจัดออกแบบและสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ
5. งานสานและงานถักทอ
6. การรู้คุณค่าทางศิลปะและความผสมกลมกลืนระหว่างศิลปะ

จากหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ได้มีการปรับโครงสร้างเนื้อหาวิชาศิลปศึกษา และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่ปี พ.ศ.2534 (กรมวิชาการ, 2532) ดังนี้

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 - 2

ได้บูรณาการหลักสูตรโดยการนำเอาวิชาในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย ซึ่งประกอบด้วย วิชาจริยศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา ดนตรีและนาฏศิลป์ มารวมเข้าด้วยกันและแยกเป็นหน่วยบูรณาการ ดังนี้

- หน่วยที่ 1 มั่นใจในการเคลื่อนไหว (มีกิจกรรมพลศึกษาเป็นแกน)
- หน่วยที่ 2 ใฝ่รู้ใฝ่เรียน (มีกิจกรรมจริยศึกษาเป็นแกน)
- หน่วยที่ 3 สนุกกับจินตนาการ (มีกิจกรรมศิลปศึกษาเป็นแกน)
- หน่วยที่ 4 พัฒนาความสามารถของตนเอง (มีกิจกรรมพลศึกษาเป็นแกน)
- หน่วยที่ 5 ครอบครัวยุคใหม่ (มีกิจกรรมจริยศึกษาเป็นแกน)
- หน่วยที่ 6 โรงเรียนที่มีวินัย (มีกิจกรรมจริยศึกษาเป็นแกน)

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 - 4 โครงสร้างของวิชาศิลปะศึกษาประกอบด้วย

1. การเขียนภาพระบายสี
2. การปั้นและการแกะสลัก
3. การพิมพ์ภาพ
4. การสร้างสรรค์ด้วยวัสดุต่าง ๆ

ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 - 6 โครงสร้างของวิชาศิลปะศึกษาประกอบด้วย

1. การเขียนภาพระบายสี
2. การปั้นและการแกะสลัก
3. การพิมพ์ภาพ
4. การสร้างสรรค์ด้วยวัสดุต่าง ๆ
5. การเรียนรู้คุณค่าทางศิลปะ

จากลักษณะโครงสร้างของวิชาศิลปะศึกษาในระดับประถมศึกษา เมื่อพิจารณาจากจุดประสงค์ เนื้อหาวิชา ตลอดจนสาระของศิลปะศึกษาจากการปรับปรุงหลักสูตร จะเห็นได้ว่าเป็นที่ครูผู้สอน ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถหลายด้านจึงจะปฏิบัติการสอนและงานที่เกี่ยวข้องทางด้าน การเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพได้ ในการศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูศิลปะศึกษา จึงมีความจำเป็นที่จะต้องศึกษาบทบาทและหน้าที่ของครูศิลปะศึกษาที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน

1. การเตรียมการสอนศิลปะศึกษา

การเตรียมการสอน คือการวางแผนการสอนล่วงหน้า เป็นการเตรียมของครูผู้สอน โดยการทำบันทึกการสอน เตรียมสื่ออุปกรณ์ในการสอนและอื่น ๆ เพื่อให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามลำดับขั้นและบรรลุตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ (บำรุง กลัดเจริญ และฉวีวรรณ กินาวงศ์, 2527) เป็นการวางแผนล่วงหน้าของครูว่าจะสอนอะไร ใช้เวลามากน้อยเท่าใด จะจัดกิจกรรมอย่างไร และจะต้องใช้อุปกรณ์การสอนอะไรบ้าง แล้วจึงจัดเตรียมตัวครู นักเรียนและสภาพแวดล้อมให้พร้อมสำหรับการเรียนเรื่องนั้น ๆ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาชิราษ, 2524) ซึ่งถือเป็นกิจกรรมอันดับแรกก่อนการดำเนินการสอนของครู

การสอนวิชาศิลปศึกษาก็เช่นเดียวกับการสอนในวิชาอื่น ๆ ครูผู้สอนจะต้องเตรียมการสอนล่วงหน้าให้พร้อมอยู่เสมอ จึงจะทำให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพตามวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดทำแผนการสอนเพื่อให้ครูใช้เป็นแนวทาง ซึ่งในแผนการสอนแต่ละกิจกรรมจะประกอบด้วย ความคิดรวบยอด จุดประสงค์ เนื้อหา กิจกรรม สื่อการเรียน การวัดผล แต่ครูควรใช้แผนการสอนให้เป็นเพียงเครื่องช่วยให้เกิดความคิดหรือแนวทางในการพิจารณาว่า ครูต้องการให้นักเรียนทำอะไรจากการเรียน แล้วจึงสร้างแผนการสอนใหม่ด้วยตนเองให้เหมาะสมกับสภาพของนักเรียนและท้องถิ่น (นิรมล ศีรณสาร สวัสดิคุปตร, 2525) การเตรียมการสอนซึ่งถือว่าเป็นการเตรียมตัวของครู แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การเตรียมการสอนระยะยาวและ การเตรียมการสอนระยะสั้น (กรมวิชาการ, 2522)

การเตรียมการสอนระยะยาวนั้น ชาวลิต คามแก้ว และ สุดาวดี เหมทานนท์, 2525) กล่าวว่าครูควรปฏิบัติดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดของหลักสูตรศิลปศึกษาให้ชัดเจน โดยเฉพาะหลักการ จุดประสงค์การเรียนรู้ และโครงสร้างเนื้อหา ความคิดรวบยอดของกลุ่มสาระเสริมลักษณะนิสัย ตลอดจนรายละเอียดของความสัมพันธ์ของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ศึกษาและแบ่งเนื้อหาของวิชาให้เข้าใจ

2. ศึกษาเอกสารประกอบหลักสูตร เช่น แผนการสอน คู่มือครู หนังสือเรียน แบบฝึกหัด ฯลฯ โดยเฉพาะรายละเอียดของแผนการสอน ได้แก่ ความคิดรวบยอด จุดประสงค์การเรียนรู้ เนื้อหาวิชา กิจกรรม สื่อการเรียน วิธีการวัดผล ศึกษาจากแผนการสอนว่ามีกิจกรรมใดบ้างที่ไม่เข้าใจ สอนไม่ได้ สื่อการสอนใดบ้างที่มีแล้วหรือต้องจัดหาใหม่ สิ่งใดที่ต้องให้นักเรียนจัดเตรียม

3. ศึกษาวิธีการวัดและการประเมินผลการเรียน ตลอดจนการใช้แบบฟอร์มตามหลักสูตร ศึกษาระเบียบการประเมินผลทั้งหลักการและวิธีการ รวมทั้งเทคนิคต่าง ๆ ของการวัดผล

เมื่อครูได้ศึกษาส่วนประกอบต่าง ๆ เป็นที่เข้าใจแล้ว สิ่งสำคัญที่จะต้องจัดทำในขั้นตอนต่อไปคือ การทำโครงการสอน ซึ่งประกอบด้วยจุดมุ่งหมาย วิธีดำเนินการให้เกิดผลตามจุดมุ่งหมาย วิธีประเมินผลและลำดับของบทเรียน (นิรมล ศีรณสาร สวัสดิคุปตร, 2525)

ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ได้มีการสนับสนุนให้ครูเป็นผู้จัดทำแผนการสอนเพื่อที่จะได้เหมาะสมกับการเรียนการสอนของแต่ละท้องถิ่น โดยกำหนดขั้นตอนในการปฏิบัติดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2534)

1. ศึกษาหลักสูตร เพื่อให้เข้าใจหลักการ จุดมุ่งหมาย โครงสร้างของกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ จุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์และคำอธิบายของกลุ่มประสบการณ์
2. ศึกษาคู่มือการใช้หลักสูตร คู่มือการสอน แนวการสอน เพื่อให้เข้าใจจุดเน้นของหลักสูตร บทบาทของครูผู้สอน ตลอดจนกระบวนการต่าง ๆ ที่จะพัฒนาผู้เรียนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์การสอนในแต่ละกลุ่มประสบการณ์
3. นำโครงสร้าง เนื้อหาวิชา จุดประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์ และจุดประสงค์รายวิชามากำหนดหัวข้อเนื้อหาหลัก หัวข้อเนื้อหาย่อย โดยให้มีความสัมพันธ์กับอัตราเวลาเรียนที่กำหนดให้แต่ละกลุ่มประสบการณ์เป็นการกำหนดการสอนระยะยาว
4. ศึกษาตัวอย่างแนวการสอนในคู่มือครู กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน คาบเวลาเรียนให้เหมาะสมกับหัวข้อเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้ของแต่ละหัวข้อ เพื่อครูจะได้นำไปปรับสอนให้เหมาะสมกับเวลาที่จัดไว้ในตารางเรียนของแต่ละวัน
5. จัดทำแผนการสอน โดยครูจะต้องศึกษาข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ประกอบ เช่น หนังสือค้นคว้า อ้างอิง สารระสำคัญสำหรับครู หนังสือเรียน สื่อการเรียนการสอน วัสดุสำหรับนักเรียนฝึกปฏิบัติ ข้อทดสอบสำหรับวัดและประเมินผลนักเรียน

เมื่อครูเตรียมการสอนระยะยาวแล้ว ครูจะต้องเตรียมการสอนเพิ่มเติม เพื่อการสอนในแต่ละคาบอีกด้วย ซึ่งถือว่าเป็นการเตรียมการสอนระยะสั้นของครู ดังที่ นิรมล ศิริณสาร สวัสดิบุตร (2528) กล่าวถึงการเตรียมการสอนระยะสั้นของครูไว้เป็นข้อปฏิบัติดังนี้

1. ครูควรทำบันทึกการสอนในแต่ละกิจกรรมที่กำหนดขึ้น โดยอาศัยโครงการสอนและแผนการสอนเป็นแนวทาง
2. ครูจะต้องเตรียมสื่อการสอนเฉพาะกิจกรรม เตรียมอุปกรณ์หลายชนิดสำหรับให้นักเรียนทำกิจกรรม หรือนัดหมายให้นักเรียนเตรียมวัสดุอุปกรณ์
3. ครูควรศึกษาเพิ่มเติมในเนื้อหากิจกรรมที่จะสอน พร้อมทั้งฝึกทักษะให้พร้อมเพื่อการสาธิต

4. ครูจะต้องสร้างบรรยากาศที่ดีในห้องเรียน ตลอดจนมีสิ่งช่วยสนับสนุนความคิด และการแสดงออกของนักเรียน

บำรุง กลัดเจริญ และ นวีวรรณ กินาวงศ์ (2527) ได้กล่าวถึงการทำบันทึกการสอนและแผนการสอนย่อว่าควรทำเป็นระบบ สัมพันธ์กับการทำโครงการสอนหรือแผนการสอน ตามลำดับขั้นตอน ดังนี้

1. กำหนดรายละเอียดของเนื้อหาให้สัมพันธ์กับหัวข้อเนื้อหา และคาบเวลาในการสอน
2. กำหนดความคิดรวบยอด หลักการ เป็นข้อความที่ได้จากการเรียบเรียงลักษณะเด่นของเนื้อหาอย่างกระชับรัด มีความหมายชัดเจน
3. กำหนดวัตถุประสงค์ เป็นการนำเอาวัตถุประสงค์ที่สอดคล้องกับหัวข้อเนื้อหา และเวลาในการสอนแต่ละครั้งในแผนการสอนมา เขียนเป็นวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม
4. กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอน ซึ่งแบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ขั้นสอน และขั้นสรุป
5. วิเคราะห์กิจกรรมการเรียนการสอน เป็นการตรวจสอบเพื่อย้อนมาปรับปรุงแก้ไข กิจกรรมการเรียนอีกครั้งหนึ่ง
6. กำหนดสื่อการเรียนการสอน ซึ่งหมายถึงวัสดุ เครื่องมือ และเทคนิควิธีการที่เป็นตัวกลางทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้
7. กำหนดการวัดผลและการประเมินผล โดยอาจใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์ ตรวจสอบผลงาน และทดสอบให้สัมพันธ์กับกิจกรรมการเรียนการสอน

การเตรียมการสอนทั้งระยะสั้นและระยะยาวดังที่กล่าวมา จึงเป็นหน้าที่ของครูศิลปศึกษาที่จะต้องจัดทำอย่างต่อเนื่อง ซึ่งนอกจากจะเป็นการเตรียมความพร้อมสำหรับการสอนแล้ว ยังเป็นการเตรียมตัวครู เพื่อความมั่นใจในการสอน และทำให้การเรียนการสอนเป็นระบบยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังเป็นประโยชน์ในการพิจารณาการดำเนินการสอนของครูศิลปศึกษาจากผู้บริหาร และครูทั่วไป อีกทั้งยังสะดวกต่อการจัดสอนแทน เมื่อครูศิลปศึกษาจำเป็นต้องไปปฏิบัติงานอื่นอย่างเร่งด่วนที่ผู้บริหารมอบหมายให้ช่วยทำ

2. การสอนศิลปศึกษา

ศิลปศึกษา มีความสำคัญต่อการพัฒนาทางอารมณ์ของเด็ก ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ การรู้คุณค่าทางศิลปะ และเป็นผู้มีรสนิยมที่ดี การสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง ซึ่ง กระทรวงศึกษาธิการ (2525) ได้เสนอแนะวิธีการดำเนินการสอนศิลปศึกษาในแนวการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ไว้ดังนี้

1. การสอนแต่ละครั้งควรสอนเนื้อหาแต่ละเรื่องสลับกันไป ไม่ควรสอนเรื่องเดียวจนจบ เพราะจะทำให้ผู้เรียนเบื่อหน่ายไม่สนใจเรียนเท่าที่ควร
2. ครูควรให้เด็กมีประสบการณ์ในการวางแผนดำเนินงาน และหาอุปกรณ์การเรียนการสอนร่วมกับครู และหากจำเป็นครูอาจนำตัวอย่างงานที่สำเร็จรูปแล้วมาให้ดู พร้อมทั้งเสนอแนะวิธีการเลือกใช้วัสดุให้เหมาะสมกับกิจกรรม
3. บางเรื่องครูอาจจำเป็นต้องสาธิตวิธีการ เพื่อให้นักเรียนเข้าใจถึงกระบวนการปฏิบัติเสียก่อนแล้วจึงให้ลงมือทำงาน
4. ครูผู้สอนต้องอยู่กับเด็กตลอดเวลาเพื่อสังเกตการปฏิบัติงาน ช่วยเหลือเด็กที่มีปัญหา และพยายามให้เด็กทำงานตามความคิดอิสระของตนให้มากที่สุด เพื่อส่งเสริมให้เด็กเกิดความคิดสร้างสรรค์
5. ให้เด็กอธิบายผลงานของตน และเปรียบเทียบความก้าวหน้าในการทำงานทุกครั้ง
6. การเก็บทำความสะอาดเครื่องมือเครื่องใช้และสถานที่ทำงานทุกครั้งหลังจากที่ทำงานเสร็จแล้ว เพื่อฝึกให้เด็กมีนิสัยรักความสะอาดและความเป็นระเบียบ
7. จัดแสดงผลงานของนักเรียนเพื่อให้เด็กมีความภูมิใจในผลงานของตนเอง และมีโอกาสพัฒนาการทำงานของตนเองด้วย
8. เน้นการมอบหมายให้ทำงานเป็นกลุ่มมากกว่าเป็นรายบุคคล เพื่อให้เด็กได้รู้จักการทำงานร่วมกัน และมีโอกาสได้ช่วยเหลือกัน

วิธีสอนศิลปศึกษา ในระดับประถมศึกษาแบ่งออกได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ การสอนที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง การสอนที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และการสอนที่ยึดหลักเกณฑ์ (ทวีเกียรติ ไชยยงยศ, 2533)

1. การสอนศิลปศึกษาที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดการสอนที่มีครูเป็นผู้นำนักเรียนเป็นผู้ตาม กิจกรรมต่าง ๆ จะถูกกำหนดขึ้นโดยครู วิธีสอนที่จัดอยู่ในลักษณะนี้ ได้แก่ การสอนแบบสาธิตหรือแสดงให้ดู การสอนแบบให้ทำตามแบบหรือการถ่ายแบบ

2. การสอนศิลปศึกษาที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการสอนที่ยึดนักเรียนเป็นสำคัญ การจัดกิจกรรมต่าง ๆ จะเริ่มที่ผู้เรียน โดยครูจะต้องศึกษาความสนใจของผู้เรียน ธรรมชาติของผู้เรียน แล้วจึงกำหนดกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและพัฒนาการของผู้เรียน ซึ่งการสอนลักษณะนี้สอดคล้องกับกระบวนการสอนศิลปศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 วิธีสอนที่จัดอยู่ในลักษณะนี้ได้แก่ วิธีสอนแบบให้ทำงานโดยอิสระ วิธีสอนตามศูนย์สนใจ วิธีสอนโดยให้แสดงออกด้วยตนเอง (ชลอ พงษ์สามารถ, 2526)

3. การสอนศิลปศึกษาที่ยึดหลักเกณฑ์ เป็นการสอนที่ส่งเสริมการพึ่งตนเองของนักเรียน สนับสนุนให้ใช้ความคิด และแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้วยตนเอง ซึ่งการสอนลักษณะนี้ครูจะต้องใช้ความสามารถเป็นอย่างมากในการที่จะกระตุ้นให้นักเรียน ได้ใช้ความรู้และประสบการณ์ในวิชาต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการแก้ปัญหาหรือตอบคำถามนั้น (ประเทิน มหาจันทร์, 2531) วิธีสอนที่จัดอยู่ในลักษณะนี้ได้แก่ วิธีสอนแบบกำหนดเรื่องหรือปัญหา วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มอภิปรายและปฏิบัติงาน

ลักษณะของการสอนศิลปศึกษาจึงสรุปได้เป็น 3 ลักษณะ คือ การสอนศิลปศึกษาที่ยึดครูเป็นศูนย์กลาง การสอนศิลปศึกษาที่ยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และการสอนที่ยึดหลักเกณฑ์ ซึ่งการสอนศิลปศึกษาตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 จะมีความสอดคล้องกับการสอนแบบยึดนักเรียนเป็นศูนย์กลาง และการสอนแบบยึดหลักเกณฑ์ เพราะเป็นการสอนส่งเสริมให้นักเรียนมีอิสระในการใช้ความคิดและรู้จักการแก้ปัญหา

นอกจากนี้ ผดุง พรหมมูล (2527) กล่าวถึงการสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาว่า นอกจากครูจะเข้าใจและรู้จักการเลือกใช้การสอนแบบต่าง ๆ แล้ว การสอนอย่างมีกลวิธีนั้นยังต้องประกอบด้วยสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ความสามารถในการเล่าเรื่อง สำหรับเด็กประถมศึกษาครูที่ช่างพูดคุยเป็นเรื่องราวสนุกสนานมักได้รับความสนใจจากนักเรียน ช่วยให้บริการเรียนของนักเรียนเป็นไปอย่างมีความสุข

2. ความสามารถในการใช้สื่อการสอนประเภทต่าง ๆ ของครู เพื่อเสริมวิธีการ และเทคนิคการสอน
3. ความสามารถในการจัดกิจกรรมศิลปศึกษา สิ่งสำคัญที่ครูต้องคำนึงคือกิจกรรม ศิลปศึกษาที่เลือกนั้นนักเรียนทุกคนต้องปฏิบัติได้
4. ความสามารถในการเลือกวิธีสอน โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับเนื้อหากิจกรรม และวัยของผู้เรียน
5. ความสามารถในการใช้จิตวิทยาในการสอน เช่นการรู้จักชมเชย หรือให้ข้อเสนอแนะอย่างมีเหตุผล ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นการเสริมแรงให้นักเรียนอยากเรียนรู่มากยิ่งขึ้น

จากการสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาดังที่ได้กล่าวมาแล้ว จะเห็นได้ว่า ในทุกขั้นตอนของการเรียนการสอน ครูผู้สอนมีบทบาทสำคัญเป็นอย่างมาก ความพร้อมของครูก่อนที่จะทำการสอนจึงต้องมีในทุก ๆ ด้าน ซึ่ง ทิศนา แคมมณี (2526) กล่าวถึงครูผู้สอนศิลปศึกษาว่า ครูควรยึดหลักการหรือแนวทางในการสอนศิลปศึกษา เพื่อให้สนองตามจุดประสงค์ โดยครูควรวางแผนล่วงหน้าไว้ทุก ๆ แผนตั้งแต่ต้นปีการศึกษา และปรับแผนการสอนให้เหมาะสมกับท้องถิ่น จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน ให้นักเรียนแสดงความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ของตนเองให้มากที่สุด ครูควรแสดงบรรยากาศที่ดีมีความเป็นกันเอง แสดงความสนใจนักเรียนอย่างทั่วถึง ให้อิสระแก่ผู้เรียน เลือกใช้วัสดุให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เปิดโอกาสให้นักเรียนได้อภิปราย แสดงความคิดเห็น วิจารณ์ผลงานอย่างมีเหตุผล ฝึกให้นักเรียนรู้จักการทำ ความสะอาดสถานที่ปฏิบัติงาน ครูควรจัดแสดงผลงานนักเรียน และให้นักเรียนมีโอกาสชมผลงานจากภายนอก ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนเกิดความคิดสร้างสรรค์

3. สื่อการสอนศิลปศึกษา

กิดานันท์ มลิทอง (2531) ได้สรุปความหมายของสื่อการสอนไว้ว่า หมายถึง ตัวกลางที่ช่วยนำและถ่ายทอดความรู้จากครูผู้สอนหรือจากแหล่งความรู้ไปยังผู้เรียน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถบรรลุถึงวัตถุประสงค์ของการเรียนที่ตั้งไว้ สื่อการสอนศิลปศึกษาเป็นตัวเสริมให้เทคนิค และวิธีสอนสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การสอนศิลปศึกษาจึงจำเป็นที่ครูผู้สอนควรสามารถเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสมท่าทายความอยากรู้อยากเห็นของนักเรียน (ผดุง พรหมมูล, 2527) ซึ่งรูปแบบของ

สื่อการสอนนั้นมีหลายลักษณะดังที่ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) ได้แบ่งสื่อการสอนศิลปศึกษา ออกเป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ

1. วัสดุการสอน ได้แก่ กระจกาน ขอสค์ ภาพประกอบ การ์ตูน โปสเตอร์ ภาพถ่าย และหุ่นจำลอง
2. อุปกรณ์การสอน แบ่งออกเป็น
 - 2.1 อุปกรณ์ภาพนิ่ง เช่น เครื่องฉายสไลด์ เครื่องฉายโปรเจค (ฉายภาพ ทึบแสง) เครื่องฉายภาพโอเวอร์เฮด (เครื่องฉายภาพข้ามศีรษะ)
 - 2.2 อุปกรณ์ภาพเคลื่อนไหว เช่น ภาพยนตร์ โทรทัศน์ วีดิโอเทป
 - 2.3 อุปกรณ์เสียง เช่น เทปบันทึกเสียง และวิทยุ
 - 2.4 อุปกรณ์วิชาการ เช่น ตำราเอกสารต่าง ๆ

สื่อการสอนที่ดีนั้นไม่ได้อยู่ที่การมีคุณค่าทางด้านศิลปะเพียงอย่างเดียว เพราะการจัดสื่อการสอนที่ดีจะขึ้นอยู่กับความฉลาดที่จะใช้ และยังคงขึ้นอยู่กับความพร้อมในการรับรู้ของนักเรียนด้วย อย่างไรก็ตามการใช้สื่อการสอนก็ยังคงมีความสำคัญที่ตัวสื่อ ที่จะต้องมีความตรงกับเนื้อหา มีรูปแบบและเนื้อหาเร้าความสนใจ ให้ความรู้ความเข้าใจ ความคิด คุ่มค่าในการใช้ และประหยัดในการลงทุน (อุบล ศุภจินดา, 2532) ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของ วิรุณ ตั้งเจริญ (2526) ที่ว่า สื่อการสอนไม่ใช่ครูแต่ทำหน้าที่ช่วยการสอนของครู ซึ่งผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการใช้สื่อการสอน ควรใช้สื่อการสอนในเนื้อหาที่มีความยุ่งยากและมีความสำคัญ เพื่อให้เข้าใจเนื้อหาเป็นรูปธรรม ทำทหายความคิดและจินตนาการของผู้เรียน ตรงกับเนื้อหาการสอน มีรูปแบบและเนื้อหาเร้าความสนใจ เหมาะสมกับวุฒิภาวะและการรับรู้ของนักเรียนคุ่มค่ากับเวลาและการลงทุน ตลอดจน เป็นสื่อที่ประหยัดหรือใช้วัสดุในท้องถิ่น

จากความสำคัญของสื่อการสอนศิลปศึกษา สรุปได้ว่า สื่อการสอนเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจจากผู้สอนไปสู่ผู้เรียน แบ่งเป็นสื่อวัสดุการสอนและอุปกรณ์การสอน ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างหรือกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจในเรื่องที่ทำการสอนได้ง่ายขึ้น โดยครูผู้สอนจะต้องเลือกใช้สื่อการสอนอย่างเหมาะสม ตรงตามเนื้อหาที่จะทำการสอน เหมาะสมกับวัยและการรับรู้ของนักเรียน มีรูปแบบที่น่าสนใจคุ่มค่ากับเวลาและการลงทุน คำนึงถึงการประหยัดและ

ใช้วัสดุที่มีอยู่ในท้องถิ่น ซึ่งสิ่งสำคัญคือครูจะต้องอาศัยความรู้ความสามารถที่มีอยู่ในการที่จะใช้สื่อการสอนให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด สมรรถภาพในการใช้สื่อการสอนของครูจึงเป็นสิ่งสำคัญ

4. การวัดผลและการประเมินผลศิลปศึกษา

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 มีจุดมุ่งหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนในด้าน พุทธิพิสัย จิตพิสัย ทักษะพิสัย และด้านกระบวนการ ฉะนั้นในการตรวจสอบว่าผู้เรียนได้พัฒนาไปตามที่หลักสูตรกำหนดไว้หรือไม่ ต้องอาศัยการวัดผลและการประเมินผล เพราะเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน เป็นกลไกอันที่จะปรับปรุงการเรียนของผู้เรียนให้ดีขึ้นและบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ อีกทั้งใช้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงการสอนของครูให้ดีขึ้น โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือเพื่อปรับปรุงการเรียน และเพื่อตัดสินผลการเรียนของนักเรียน (กรมวิชาการ, 2533)

การวัดผล (Measurement) หมายถึงการใช้เครื่องมือต่าง ๆ ค้นหาหรือตรวจสอบเมื่อต้องการทราบปริมาณ จำนวน คุณภาพสิ่งของหรือบุคคล (วิรัตน์ เลหาวัฒน์, 2533)

การประเมินผล (Evaluation) หมายถึงการนำผลการวัดหลาย ๆ วิธีและหลาย ๆ ครั้งมาพิจารณาเปรียบเทียบกับเกณฑ์อย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วจึงสรุปหรือตัดสินผลนั้น ๆ การประเมินผลจึงเป็นกระบวนการตัดสินใจข้อมูลที่ได้มาจากการวัดผล หรือการทดสอบอย่างมีหลักเกณฑ์ (วิรัตน์ เลหาวัฒน์, 2533)

การประเมินผลจึงเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายหลังการวัดผล โดยทั้งการวัดผลและการประเมินผลจะมีวัตถุประสงค์ร่วมกันอยู่ 2 ประการ คือ การมุ่งรักษามาตรฐานของการเรียนการสอน และการปรับปรุงพัฒนาการเรียนการสอน ซึ่งมีความสำคัญเท่ากัน (สมหวัง พิริยานุวัฒน์, 2530) การวัดผลและการประเมินผลถือว่าเป็นองค์ประกอบหนึ่งในสี่องค์ประกอบทางวิชาการ ซึ่งได้แก่ หลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การปรับปรุงการเรียนการสอน การวัดผลและการประเมินผล (ประยูร อาษานาม, 2525) เช่นเดียวกับ กิ่งฟ้า สินขวงษ์ (2527) ที่กล่าวถึงการวัดผลและการประเมินผลไว้ว่า การออกแบบการสอนอันได้แก่การวางแผนการสอนที่ต้องมีกิจกรรมสื่อการสอน แนวทางการดำเนินการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ซึ่งการวัดผลและการประเมินผลนั้นจะต้องเกิดขึ้นและมีอยู่ในทุกขั้นตอน

การวัดผลและการประเมินผลการเรียนศิลปศึกษา นอกจากจะวัดและประเมินผลตาม จุดประสงค์วิชานี้ ตามที่ได้กำหนดไว้ในแผนการสอนของหลักสูตรแล้ว ตามแผนการสอนกลุ่มสร้าง เสริมลักษณะนิสัย ในรายวิชาศิลปศึกษาซึ่งจัดทำโดยกรมวิชาการ ได้เสนอวิธีวัดผลไว้ 2 วิธี ใน แต่ละแผนการสอน คือการสังเกต และการตรวจผลงาน

1. การสังเกต เป็นการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนว่า ได้มีการแสดงออกถึง พฤติกรรมตรงตามจุดประสงค์หรือคุณสมบัติที่ต้องการเน้นหรือไม่ในแต่ละคาบเวลาเรียน โดยครู ผู้สอนจะเป็นผู้บันทึก แบบบันทึกการสังเกตพฤติกรรมอาจจะทำเป็นแบบสำรวจรายการหรือแบบจัด อันดับคุณภาพ

2. การตรวจผลงาน เป็นการวัดผลจากผลงานที่นักเรียนได้ปฏิบัติ ครูควรพิจารณา กว้าง ๆ โดยยึดหลักความก้าวหน้าเป็นสำคัญ โดยครูอาจจะตรวจดูตามลำดับดังนี้

2.1 ความคิดสร้างสรรค์ เช่นความแปลกใหม่ของรูปแบบ หรือการเลือกใช้ วัสดุได้เหมาะสม

2.2 การสื่อความหมายในผลงานนั้นมีความชัดเจนหรือไม่เพียงใด

2.3 ความสะอาดเรียบร้อย

ฯลฯ

ในการประเมินผลทางศิลปศึกษา ครูผู้สอนพึงตระหนักเสมอว่าเป็นเรื่องของการช่วยให้ เด็กมีพัฒนาการทางศิลปะต่อไปมากกว่าการทำให้เด็กเกิดความท้อแท้ เบื่อหน่าย การให้คะแนน ผลงานแต่ละชิ้นจึงเป็นเพียงผลการประเมินเท่านั้น ไม่ใช่ความมุ่งหมายที่สำคัญ เพราะความ มุ่งหมายที่แท้จริงของการประเมินผลคือ การทำให้ขอบข่ายของการศึกษามีความสมบูรณ์ โดยผ่าน กิจกรรมศิลปศึกษา (ประเทิน มหาจันทร์, 2531)

วิรัตน์ พิชญ์ไพบูลย์ (2516) กล่าวถึงการวัดผลการเรียนการสอนศิลปศึกษาว่า จุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อวัดระดับความเจริญงอกงามที่เกิดขึ้นจากการเรียนและการประกอบกิจกรรม ทางศิลปะ ซึ่งจะเป็นผลดีต่อนักเรียนและการสอนของครู การประเมินผลทางศิลปะจะได้ผลดีเมื่อ การประเมินผลนั้นส่งเสริมการสร้างเชื่อมั่นในตัวของนักเรียน มากกว่าจะเป็นการวิจารณ์ไปในแง่การตำหนิผลงานทางศิลปะ ครูจึงควรกระทำอย่างระมัดระวัง แนวทางการวัดผลศิลปศึกษาที่

ถูกต้องจึงควรวัดในลักษณะให้เด็กแข่งขันกับตัวเอง เช่น พิจารณาดูว่าผลงานครั้งที่ 1,2,3,4... เพื่อเปรียบเทียบพัฒนาการของเด็กว่าดีขึ้นหรือไม่ การวัดผลจึงควรวัดอย่างกว้าง ๆ รอบตัว ของเด็ก ได้แก่

1. ความสัมฤทธิ์ผล พิจารณาดูว่าเด็กประสบความสำเร็จในการทำงานหรือไม่ บางคนเริ่มต้นจะดีแต่ทอดทิ้งงานกลางคัน อย่างนี้ก็ต้องพิจารณาด้วย
2. ความสนใจและติดตามผล เด็กมีความเอาใจใส่ กระตือรือร้น สามารถช่วยตัวเอง และรับผิดชอบหรือไม่ เช่นการรักษาเครื่องมือ อุปกรณ์ สามารถช่วยตัวเองได้หรือต้องคอยให้ เตือนอยู่ตลอดเวลา
3. ความเชื่อมั่นในตนเอง สังเกตดูว่าเด็กเป็นตัวของตัวเองหรือไม่ ถ้าคิดกล้า คัดสินใจเองหรือไม่
4. การแสดงออกอย่างอิสระ สามารถแสดงออกถึงลักษณะ เฉพาะตัวได้อย่างเด่นชัด ไม่ลอกเลียนแบบผู้อื่น
5. ทักษะ โดยสังเกตดูว่าในการปฏิบัติงาน สามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะด้วยความคล่องแคล่วเพียงใด
6. พัฒนาการทางสติปัญญา สามารถตัดสินใจแก้ปัญหา และปรับตัวได้รวดเร็วฉับพลัน เพียงใด
7. พัฒนาการทางอารมณ์ สังเกตดูว่าเด็กมีความมั่นคงทางอารมณ์ มีความสุขและพอใจในการปฏิบัติงานเหมาะสมกับวัยหรือไม่
8. พัฒนาการทางสังคม เด็กยอมรับฟังความคิดเห็นหรือความต้องการของผู้อื่น ให้ความร่วมมือต่อหมู่คณะหรือส่วนรวมเพียงใด
9. พัฒนาการด้านความรู้ มีความงอกงามในการเรียนรู้เหมาะสมกับวัยเพียงใด
10. พัฒนาการทางกาย หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างประสาทตา กล้ามเนื้อ มีการทำงานประสานกับความคิดหรือไม่
11. พัฒนาการทางสุนทรียภาพ มีความชื่นชมในคุณค่าของความงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อยเพียงใด
12. พัฒนาการทางความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เด็กมีความคิดริเริ่มที่แปลกใหม่และก้าวหน้าหรือไม่

นอกจากนี้ วิรัตน์ เลหาวัฒน์ (2533) ได้เสนอแนะเครื่องมือที่ใช้ในการวัดผลและการประเมินผลศิลปศึกษา ไว้ 3 แบบคือ แบบสำรวจรายการ แบบจัดอันดับคุณภาพ และแบบทดสอบ

1. แบบสำรวจรายการ เป็นเครื่องมือที่ใช้บันทึกข้อมูลที่ได้จากการสังเกตพฤติกรรมการเรียนรู้ของนักเรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน โดยการนำจุดประสงค์มาแยกรายละเอียดเป็นพฤติกรรมย่อย หรือผลสัมฤทธิ์ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นภายหลังการเรียนการสอนในแต่ละแผน เพื่อใช้ประกอบการประเมินโดยวิธีสังเกตหรือตรวจผลงาน

2. แบบจัดอันดับคุณภาพ เป็นเครื่องมือที่ใช้มากในการประเมินผลศิลปศึกษา มีลักษณะคล้ายคลึงกับแบบสำรวจรายการ เพียงแต่มีตัวเลขแสดงอันดับคุณภาพในแต่ละพฤติกรรมเท่านั้น วิธีการสร้างเหมือนแบบสำรวจรายการ

3. แบบทดสอบ เป็นเครื่องมือวัดผลการเรียนรู้ด้านความรู้ ความคิดของผู้เรียน แบบทดสอบคือชุดของคำถามหรือกลุ่มงานที่สร้างขึ้นมาเพื่อชักนำให้ผู้สอบแสดงพฤติกรรมบางอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา โดยผู้สอบสามารถสังเกตและวัดได้ ซึ่งลักษณะของข้อสอบที่ดีนั้นจะต้องมีความเที่ยงตรง ยั่วยุให้อยากตอบ ต้องเป็นปรนัย มีความยากง่ายพอเหมาะ มีอำนาจจำแนกสูง และมีความเชื่อถือได้

จากที่กล่าวมา สรุปได้ว่าการวัดผลประเมินผลศิลปศึกษา เป็นการกระทำของครูผู้สอนเมื่อสิ้นสุดการเรียนการสอนเพื่อที่จะได้ทราบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ โดยครูผู้สอนจะต้องมีความเข้าใจในจุดมุ่งหมายและปรัชญาการสอนศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา และพึงเข้าใจว่าผลงานศิลปะของนักเรียนแต่ละคนจะมีความแตกต่างกันไปตามประสบการณ์ การรับรู้และความคิด การวัดผลและประเมินผลวิชาศิลปศึกษาจึงแตกต่างไปจากวิชาสามัญอื่น ๆ เพราะต้องคำนึงถึงพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ ของเด็ก ซึ่งในการวัดผลประเมินผลสามารถทำได้ 3 ระยะคือ การประเมินผลก่อนเรียนเพื่อสำรวจความรู้และทักษะพื้นฐานของผู้เรียน การประเมินผลระหว่างเรียน เพื่อปรับปรุงการเรียนของนักเรียนและการสอนของครู การประเมินผลปลายภาคเรียนเพื่อตัดสินผลการเรียน โดยอาจจะใช้เครื่องมือในการวัดผลและประเมินผล ได้แก่ แบบสำรวจ แบบจัดอันดับคุณภาพ และแบบทดสอบ

ในการที่จะศึกษาถึงสมรรถภาพของครูศิลปศึกษานั้น จะต้องศึกษาเกี่ยวกับศิลปศึกษา ในระดับประถมศึกษาอันประกอบด้วย หลักสูตร การเตรียมการสอน การดำเนินการสอน สื่อการสอน การวัดผลและการประเมินผลศิลปศึกษา ตลอดจนจิตวิทยาเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษา ซึ่งครูศิลปศึกษาจะต้องมีความรู้ความสามารถในทุก ๆ ด้าน จึงจะสามารถปฏิบัติการสอนให้บรรลุ เป้าหมายของหลักสูตรได้

ปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียน

ปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียน โดยส่วนมากจะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นกับครูผู้สอน ศิลปศึกษา ดังที่ วุฒิ วัฒนสิน (2533) กล่าวถึงปัญหาในการสอนศิลปศึกษาว่า ศิลปศึกษาไม่ได้รับ การส่งเสริมเท่าที่ควร ผลการสอนจึงค่อนข้างล้มเหลว ปัญหาที่พบคือ การขาดแคลนครูผู้สอน และจากความเชื่อที่ว่าใครก็สอนศิลปศึกษาได้นั้น นับว่าเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ลายทัศนคติทางศิลปะ ของเด็ก เพราะครูที่ขาดความรู้พื้นฐานทางด้านศิลปะย่อมไม่สามารถจัดกิจกรรมในชั้นเรียนให้ สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กได้อย่างเหมาะสม ครูผู้สอนที่เรียนมาทางศิลปะโดยเฉพาะก็มักจะ เน้นคุณค่าทางศิลปะมากเกินไป ทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่าย การขาดแคลนเครื่องมือ อุปกรณ์ และห้องเรียนศิลปศึกษา ตลอดจนปัญหาจากผู้บริหารและผู้ปกครอง ที่ไม่ให้การสนับสนุน กิจกรรมศิลปศึกษาเท่าที่ควร รวมถึงการจัดการสอนศิลปศึกษาที่ไม่สัมพันธ์กับวิชาอื่น

วิชัย วงษ์ใหญ่ (2529) ได้กล่าวถึงปัญหาและความต้องการของครู จากประสบการณ์ ที่ได้ไปอบรมครูเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษา ดังนี้

1. ครูต้องการเข้ารับการอบรมทางด้านความรู้ และฝึกฝนทักษะเพิ่มเติมในด้านวิชา ศิลปะ เช่น ศิลปะพื้นบ้าน สุนทรียศาสตร์ และการวิจารณ์ศิลปะ
2. ครูส่วนมากต้องการที่จะได้รับการอบรมทางด้านวิธีสอนศิลปศึกษา โดยเฉพาะ การส่งเสริมกระบวนการเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ การวัดผลและการประเมินผลศิลปศึกษา
3. ครูส่วนมากมีความคิดว่าผู้ปกครองขาดการสนับสนุนให้นักเรียนเรียนวิชาศิลปศึกษา
4. ครูส่วนมากต้องการให้ผู้บริหารเข้าใจ เห็นใจ และสนับสนุนการจัดการเรียนการ สอนศิลปศึกษาอย่างจริงจัง โดยเฉพาะด้านสื่ออุปกรณ์ และห้องปฏิบัติการทางศิลปะ

นอกจากนี้ ประเสริฐ ศิลรัตน์ (2529) ได้สรุปปัญหาการเรียนการสอนวิชา ศิลปศึกษาไว้ว่า เกิดจากปัจจัย 4 ประการ คือ

1. ปัญหาที่เกิดจากครูผู้สอน อันเนื่องมาจากครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่มีพื้นฐานทางด้านศิลปะ ทำให้ขาดความรู้ความเข้าใจ ตลอดจนทักษะและเทคนิคในการสอน
2. ปัญหาที่เกิดจากผู้บริหาร ผู้บริหารส่วนมากขาดพื้นฐานความรู้ทางศิลปะ จึงมองไม่เห็นความสำคัญและทำให้ขาดการสนับสนุนด้านต่าง ๆ ในที่สุด
3. ปัญหาจากผู้ปกครอง ผู้ปกครองส่วนมากมุ่งหวังให้ลูกหลานของตนได้เรียนวิชาที่เป็นทักษะต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้สอบเรียนต่อในระดับสูงขึ้น จึงไม่สนับสนุนให้เรียนทางด้านศิลปศึกษา
4. ปัญหาที่เกิดจากตัวนักเรียน ซึ่งเป็นผลมาจากครูผู้สอนและผู้ปกครองที่ไม่เข้าใจทางด้านจิตวิทยาของเด็ก และไม่สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้น่าสนใจได้ เด็กจึงเกิดความเบื่อหน่ายต่อการเรียนวิชาศิลปศึกษา และส่งผลต่อทัศนคติที่ไม่ดีต่อวิชาศิลปศึกษาในที่สุด

สังคม ทองมี (2530) กล่าวถึงปัญหาของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับการสอนว่า ปัญหาที่สำคัญคือ การขาดตำราคู่มือครู ขาดอุปกรณ์การสอน ขาดการสนับสนุนจากผู้บริหาร ครูขาดความพร้อมในการสอน งบประมาณมีน้อย ผู้บริหาร ผู้ปกครองและประชาชนทั่วไปมีเจตคติที่ไม่ดีต่อศิลปศึกษา

ปัญหาที่เกิดจากเวลาในการปฏิบัติงานของครูศิลปศึกษาก็นับเป็นปัญหาที่สำคัญ ดังที่ คเนศ ศิลสัตย์ (2529) กล่าวว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษามีงานบริการมากเกินไป ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงงานหลักสำคัญของครูคือการสอน ครูสอนวิชาอื่นมีเวลาทุ่มเทในการสอนมาก ส่วนครูศิลปะกลับต้องแบ่งเวลาส่วนหนึ่งให้บริการทั้งโรงเรียนและสังคม ความสำเร็จในงานหลักจึงมักน้อยกว่าครูที่สอนวิชาอื่น ผลเสียก็ตกที่ตัวนักเรียน

การสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประสบปัญหาหลายด้านดังที่กล่าวมาแล้ว ปัญหาที่ได้รับ การกล่าวถึงมากได้แก่ปัญหาจากตัวครูผู้สอน และปัญหาจากผู้บริหาร ซึ่งปัญหาจากการบริหารนับว่า มีความสำคัญเป็นอย่างมากต่อศิลปศึกษาในโรงเรียน สภาพที่เป็นจริงในการบริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารต้องประสมกับองค์ประกอบทั้งภายในและภายนอกที่มาอิทธิพลในการบริหารงาน ถ้าหากครูไม่ศึกษาให้เข้าใจถึงบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบและกระบวนการทางการบริหารที่ผู้บริหาร

จำเป็นต้องปฏิบัติในการบริหารโรงเรียน และบทบาทของครูในความรับผิดชอบทางการศึกษา ก็จะทำให้เกิดปัญหาตามมาในทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการเรียนการสอน ปัญหาเรื่องขวัญและกำลังใจของครู โรงเรียนที่จัดการศึกษาได้คืบหน้าจึงขึ้นอยู่กับส่วนประกอบของสิ่งนี้ (นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์, 2535) จากการประชุมสัมมนาเกี่ยวกับศิลปะทุกครั้ง ผู้บริหารมักถูกกล่าวหาว่า ไม่สนับสนุนการเรียนการสอนศิลปะศึกษาเท่าที่ควรซึ่งเป็นข้อมูลจากผู้เข้าร่วมสัมมนา ในการสนับสนุนการเรียนการสอนศิลปะศึกษาถ้าฝ่ายบริหารได้กระทำอย่างจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นด้าน อาคารสถานที่ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และด้านอื่น ๆ การช่วยเหลือสนับสนุนให้กำลังใจ การให้ความรู้ลึกที่คือการปฏิบัติงานของครูศิลปะศึกษา การฝึกอบรมให้ครูศิลปะศึกษารู้จักปฏิบัติงานอย่างมีแบบแผน สิ่งเหล่านี้จะส่งผลต่อประสิทธิภาพการเรียนการสอนศิลปะศึกษา (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2529)

ปัญหาการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าเกิดจากปัจจัยสำคัญต่าง ๆ ซึ่งสรุปเป็นรายด้านได้ดังนี้

1. ปัญหาจากตัวครูศิลปะศึกษา ทั้งครูที่มีความรู้ทางศิลปะและครูที่ไม่มีมีความรู้ทางศิลปะ ซึ่งยังขาดความรู้ความเข้าใจในหลักสูตร ปรัชญาการเรียนการสอนศิลปะศึกษา และจุดมุ่งหมายในการสอน รวมถึงปัญหาเรื่องเวลาในการปฏิบัติงานของครู
2. ปัญหาจากผู้บริหารที่ไม่เห็นความสำคัญ และไม่สนับสนุนศิลปะศึกษาเท่าที่ควร
3. ปัญหาจากการบริการหลักสูตร อันเนื่องมาจากการขาดคู่มือครู ตำรา เอกสาร ประกอบการสอนศิลปะศึกษา
4. ปัญหาจากตัวนักเรียนที่ไม่เห็นความสำคัญของวิชาศิลปะศึกษา ทำให้ความสนใจลดน้อยลง ซึ่งส่งผลต่อการเรียนศิลปะศึกษาในระดับสูงขึ้น
5. ปัญหาจากผู้ปกครองที่ไม่สนับสนุนให้นักเรียนเรียนวิชานี้ ทำให้เด็กมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อศิลปะศึกษาในที่สุด

จากปัญหาการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียน ซึ่งมีสาเหตุมาจากด้านต่าง ๆ เหล่านี้ จะส่งผลต่อสมรรถภาพในการปฏิบัติงานของครูศิลปะศึกษา ซึ่งอาจทำให้ครูศิลปะศึกษาปฏิบัติงานได้ไม่ เป็นไปตามความสามารถที่ครูมีอยู่ การศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูศิลปะศึกษาจึงมีความจำเป็น ที่จะต้องศึกษาถึงปัญหาการเรียนการสอนศิลปะศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา

บทบาทหน้าที่ของครูศิลปศึกษา

ครูเป็นผู้ที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษา มีหน้าที่อบรมสั่งสอนให้ผู้เรียนได้มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่เหมาะสม โดยเฉพาะครูประถมศึกษา ซึ่งมีหน้าที่ในการให้การ ศึกษาขั้นพื้นฐานแก่ผู้เรียน จึงนับว่ามีความสำคัญยิ่ง ดังมีผู้กล่าวถึงดังนี้

สัมพันธ์ ทองสมัคร (2528) กล่าวว่า ครูประถมศึกษาามีบทบาทสำคัญในการให้การ ศึกษาที่เหมาะสมแก่เยาวชนในท้องถิ่น การปลูกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรม การเสริมสร้างค่านิยมที่ดี การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมไทย และการเสริมสร้างความเข้าใจในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย รวมทั้งการอบรมสั่งสอน ปลูกฝังและเสริมสร้างให้เยาวชนทุกคนมีความรู้ ความสามารถ ซาบซึ้งและตระหนักถึงความสำคัญในเรื่องดังกล่าว

โครงการปรับปรุงหลักสูตร กรมการฝึกหัดครู (2525) ได้กำหนดขอบเขตงานใน หน้าที่ของครูประถมศึกษาไว้ 6 ด้าน คือ

1. งานสอน ซึ่งรวมถึงการมีความพร้อมในด้านความรู้ ความสามารถเกี่ยวกับ จิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน หลักการสอนทั่วไป รวมถึงการมีทักษะในการจัด กิจกรรมการเรียนการสอนในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ ตามหลักสูตรประถมศึกษา
2. งานกิจการนักเรียน รวมถึงการดำเนินงานบริการด้านสุขภาพและสวัสดิภาพด้าน การปกครองนักเรียน และงานส่งเสริมกิจกรรมของนักเรียน
3. งานแนะแนว ได้แก่การดำเนินงานในด้าน การเตรียมและการจัดกระทำข้อมูล ให้เป็นระบบที่ดี เพื่อบริการแนะแนวแก่นักเรียน
4. งานธุรการ ได้แก่งานสารบาญ การเงิน ระเบียบข้าราชการครู งานธุรการ เกี่ยวกับกิจกรรมการเรียนการสอน การปฏิบัติตามระเบียบและคำสั่งเกี่ยวกับการศึกษา
5. งานพัฒนาสังคม ได้แก่การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างโรงเรียนกับชุมชน และ งานพัฒนาโรงเรียนควบคู่ไปกับการพัฒนาชุมชน
6. งานพัฒนาตน หมายถึงงานเสริมสร้างการพัฒนาตนเองของครู ทั้งในด้านความรู้ และบุคลิกภาพ เพื่อจะได้เป็นครูที่สมบูรณ์

กรมวิชาการ (2534) ได้กล่าวถึงบทบาทของครูตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ครูลดบทบาทลงเป็นเพียงผู้กำกับเท่านั้น เป็นผู้ดำเนินการวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้มากที่สุด ครูจะต้องศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจ และปรับเนื้อหากระบวนการ ทฤษฎีการเรียนการสอนต่าง ๆ ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ กำหนดกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติหลายแบบ เมื่อดำเนินการสอนไปตามแผนแล้ว ครูจะต้องประเมินผลการปฏิบัติตามบทบาทของตนว่ามีข้อดี ข้อเสียอย่างไร แล้วปรับปรุงให้ดีขึ้นจนครูเกิดความรู้สึกชื่นชมในการปฏิบัติงานของตนเอง

บทบาทหน้าที่ของครูศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษา ก็เช่นเดียวกับครูประถมศึกษาโดยทั่วไป แต่เนื่องจากลักษณะการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษามีทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ นอกจากนี้ศิลปศึกษายังมีประโยชน์ต่อการพัฒนาสถานศึกษา ทำให้บทบาทหน้าที่ของครูศิลปศึกษามีลักษณะเฉพาะขึ้น จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับบทบาทของครูศิลปศึกษา ได้มีผู้กล่าวไว้ดังนี้

ทศนา แชมมณี (2526) กล่าวว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษาควรยึดแนวทางการสอนตามวัตถุประสงค์ วางแผนการสอนไว้ล่วงหน้า จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับนักเรียน ควรแสดงความเป็นกันเองกับนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนได้อภิปราย แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล ฝึกฝนให้นักเรียนทำความสะอาดสถานที่ปฏิบัติงาน และควรจัดแสดงผลงานของนักเรียน

อุบล ศุวจินดา (2532) กล่าวถึงหน้าที่ของครูศิลปะว่า จะต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีอิสระในการทำงาน ปลูกฝังให้นักเรียนมีกิจนิสัยในการทำงาน ควรจัดกิจกรรมเพื่อเพิ่มประสบการณ์ การยกย่องชมเชย การจัดห้องเรียน โดยครูควรส่งเสริมให้นักเรียนได้นำความรู้ ประสบการณ์ หรือทักษะทางศิลปะมาใช้

ชลอ พงษ์สามารถ (2526) กล่าวถึงบทบาทหน้าที่ของครูศิลปะว่า หน้าที่อันสำคัญของครูศิลปะมีทั้งในเวลาสอนและนอกเวลาสอน ส่วนมากครูศิลปะในโรงเรียนมักจะเป็นที่พึงพอใจของนักเรียนในเรื่องกิจกรรม เพราะวิชาศิลปะเป็นวิชาทักษะซึ่งต้องแสดงออกเป็นผลงาน หน้าที่ของครูคือ ต้องส่งเสริมการแสดงออกของนักเรียนทางด้านศิลปะ และจัดแสดงผลงาน ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน

สำนักงานการศึกษา (2535) ได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของครูศิลปศึกษาเพื่อใช้เป็นเกณฑ์การประเมินครูมาตรฐานดีเด่นสายปฏิบัติการสอนของกรุงเทพมหานคร ดังนี้

1. บทบาทในด้านการสอน ได้แก่ การเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การวัดผลและการประเมินผล
2. บทบาทในการจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของห้องศิลปศึกษา
3. บทบาทในด้านการส่งเสริมการสอนศิลปศึกษา
4. บทบาทในการดำเนินงานธุรการของครูศิลปศึกษา
5. บทบาทในด้านงานบริการเกี่ยวกับศิลปศึกษา

ประเทิน มหาพันธ์ (2531) กล่าวถึงบทบาทของครูศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาไว้ดังนี้

1. การวางแผนการสอน ครูจะต้องกำหนดแผนการสอนล่วงหน้าทั้งทางด้านเนื้อหา กิจกรรม วัสดุอุปกรณ์ วิธีสอน สื่อการสอน การวัดผลประเมินผล รวมทั้งการจัดห้องเรียน
2. การจูงใจ การเรียนศิลปศึกษาจำเป็นต้องมีการจูงใจก่อนเสมอ โดยอาจจะใช้เครื่องมือจูงใจ การทบทวนความจำ การช่วยทางอารมณ์ การประสานแนวคิดกับวัสดุ การขยายความรู้
3. การแนะแนว เป็นการแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาแก่นักเรียนในการปฏิบัติกิจกรรมศิลปะ ซึ่งครูศิลปศึกษาจะต้องมีความเข้าใจเกี่ยวกับตัวเด็ก
4. การประเมินผล เป็นหน้าที่อันสำคัญของครูศิลปศึกษา และจะต้องมีความเข้าใจในหลักการประเมินผลตามหลักสูตรประถมศึกษา
5. การจัดนิทรรศการ เป็นหน้าที่ของครูศิลปศึกษาในการที่จะสร้างความภาคภูมิใจ ความรู้ ความสามารถแก่นักเรียน

จากบทบาทหน้าที่ของครูศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาที่กล่าวมา สรุปได้ดังนี้

1. ด้านการสอน ได้แก่ การเตรียมการสอน การปฏิบัติการสอน การจัดสถานที่เรียน และการปลูกฝังลักษณะนิสัยที่ดีในการเรียนวิชาศิลปศึกษา การวัดผลและการประเมินผลศิลปศึกษา
2. ด้านการส่งเสริมการสอน ได้แก่ การส่งเสริมกิจกรรมทางด้านศิลปะ การจัดแสดงผลงานของนักเรียน

3. ด้านการปฏิบัติงานที่นอกเหนือจากการสอน ได้แก่ งานธุรการและงานบริการทาง
ด้านศิลปะ

1. การผลิตครูศิลปศึกษา

ครูศิลปศึกษามีบทบาทสำคัญมากในการที่จะทำให้การเรียนการสอนศิลปศึกษา
ในโรงเรียนบรรลุตามจุดประสงค์ของการจัดการศึกษา สถาบันการผลิตครูต่าง ๆ ได้เล็งเห็น
ความสำคัญในเรื่องนี้เป็นอย่างดี และได้พยายามผลิตครูให้เป็นผู้ที่มีสมรรถภาพทั้งทางด้านความรู้
ทักษะและเทคนิคต่าง ๆ พร้อมทั้งคุณลักษณะและเจตคติที่เหมาะสม เพื่อทำหน้าที่ในการสอน
ศิลปศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเน้นให้เป็นผู้ที่มีความรู้กว้างขวางในด้านศิลปะและวิชาการ
ศึกษา ในปัจจุบันการศึกษาต่าง ๆ ได้ผลิตครูศิลปศึกษาหลายสถาบัน เช่น จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และวิทยาลัยครูทั่วประเทศ เกี่ยวกับหลักสูตร
การฝึกหัดครูศิลปศึกษา ดังหลักสูตรสภาการฝึกหัดครูระดับปริญญาตรี ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช
2524 ซึ่งประกาศใช้และกำหนดให้วิทยาลัยครูทั่วประเทศทั้ง 36 แห่ง สอนนักศึกษาตามหลักสูตร
ดังกล่าว โดยมีจุดมุ่งหมายดังนี้ คือ

1. เพื่อเสริมสร้างและพัฒนาบุคคลให้มีความรู้ความเข้าใจ เห็นคุณค่าของ
ศิลปกรรมทั้งไทยและสากล
2. เพื่อถ่ายทอด แนะนำความรู้ความเข้าใจต่อบุคคลในสังคมทั้งในระบบ
โรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน อันมีผลต่อการพัฒนาสังคมด้านต่าง ๆ ด้วยการปฏิบัติจริง
อย่างเหมาะสม
3. เพื่อสร้างความผูกพันต่อเนื่องของศิลปะ วัฒนธรรมอันดีของไทย
4. เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสอนศิลปศึกษาในสถานศึกษาระดับต่าง ๆ โดย
เฉพาะระดับมัธยมศึกษาได้

ความมุ่งหมายดังกล่าวในการผลิตครูศิลปศึกษาระดับปริญญาตรีจึงมี 3 แบบ
คือ

แบบที่ 1 เรียนวิชาเอกศิลปศึกษาแบบลึก อย่างน้อย 57 หน่วยกิต

แบบที่ 2 เรียนวิชาเอกศิลปศึกษาอย่างน้อย 39 หน่วยกิต และเรียนวิชาโทอื่น

อีก 1 วิชา จำนวน 17 หน่วยกิต

แบบที่ 3 เรียนวิชาโทศิลปศึกษา 19 หน่วยกิต

โครงสร้างหลักสูตรทั้ง 3 แบบ มีกลุ่มวิชาดังนี้

1. กลุ่มวิชาพื้นฐานทั่วไป	38	หน่วยกิต
2. กลุ่มวิชาชีพครู	42	หน่วยกิต
3. กลุ่มวิชาเฉพาะ	54	หน่วยกิต
4. กลุ่มวิชาเลือกอื่น	9	หน่วยกิต

สำหรับรายละเอียดรายวิชาที่เรียนมีดังนี้

ผู้ที่เรียนวิชาเอกศิลปศึกษาทั้งแบบที่ 1 และแบบที่ 2 จะต้องเรียนรายวิชาบังคับ
ต่อไปนี้ 25 หน่วยกิต เหมือนกัน คือ

รหัส	ชื่อรายวิชา	หน่วยกิต
ศิลป 111	ประวัติศาสตร์ศิลป์ 1	3
ศิลป 121	การออกแบบ 1	2
ศิลป 131	การวาดเส้น 1	2
ศิลป 132	จิตรกรรม 1	2
ศิลป 141	ประติมากรรม 1	2
ศิลป 151	ภาพพิมพ์ 1	2
ศิลป 181	ศิลปะไทย 1	2
ศิลป 212	ศิลปะพื้นบ้าน 1	2
ศิลป 224	การออกแบบ 5	2
ศิลป 332	จิตรกรรม 6	2
ศิลป 361	ศิลปะสำหรับครู	2
ศิลป 414	สุนทรียศาสตร์	2

ผู้ที่เรียนวิชาเอกศิลปศึกษาแบบที่ 1 จะต้องเรียนรายวิชาต่อไปนี้ 10 หน่วยกิต คือ

รหัส	ชื่อรายวิชา	หน่วยกิต
ศิลป 321	การออกแบบ 6	2
ศิลป 331	การวาดเส้น 2	2
ศิลป 341	ประติมากรรม 6	2

รหัส	ชื่อรายวิชา	หน่วยกิต
ศิลป 351	ภาพพิมพ์ 4	2
ศิลป 471	ศิลปนิพนธ์	2

รายวิชาเลือก

แบบที่ 1 ให้เลือกอีกอย่างน้อย 22 หน่วยกิต โดยเลือกสาขาใดสาขาหนึ่ง 10 หน่วยกิต และเลือกจากสาขาวิชาอื่นอย่างน้อย 12 หน่วยกิต โดยไม่ซ้ำกับรายวิชาที่เรียนมาแล้ว

แบบที่ 2 ให้เลือกอีกอย่างน้อย 14 หน่วยกิต จากสาขาใดก็ได้ โดยไม่ซ้ำกับวิชาบังคับที่เรียนมาแล้ว

1. สาขาประวัติศาสตร์ศิลป์

ศิลป 311, ศิลป 411, ศิลป 412, ศิลป 413 รายวิชาละ 2 หน่วยกิต
ชื่อรายวิชา ประวัติศาสตร์ศิลป์

2. สาขาการออกแบบ

ศิลป 221, ศิลป 222, ศิลป 223, ศิลป 224, ศิลป 321, ศิลป 322, ศิลป 323, ศิลป 324, ศิลป 325, ศิลป 421, ศิลป 422, ศิลป 423, ศิลป 424, ศิลป 425, ศิลป 426, ศิลป 427 ชื่อรายวิชา การออกแบบ 2 ถึง 17 จำนวนหน่วยกิตรายวิชาละ 2 หน่วยกิต

3. สาขาจิตรกรรม

ศิลป 231, ศิลป 232, ศิลป 233, ศิลป 234, ศิลป 331, ศิลป 333, ศิลป 334, ศิลป 431, ศิลป 432, ศิลป 433, ศิลป 434 ชื่อรายวิชา จิตรกรรม จำนวนหน่วยกิตรายวิชาละ 2 หน่วยกิต

4. สาขาประติมากรรม

ศิลป 241, ศิลป 242, ศิลป 243, ศิลป 244, ศิลป 341, ศิลป 341, ศิลป 342, ศิลป 343, ศิลป 344, ศิลป 345, ศิลป 441, ศิลป 442, ศิลป 443, ศิลป 444
ชื่อรายวิชา ประติมากรรม จำนวนหน่วยกิตรายวิชาละ 2 หน่วยกิต

5. สาขาภาพพิมพ์

ศิลป์ 251, ศิลป์ 252, ศิลป์ 351, ศิลป์ 352, ศิลป์ 353, ศิลป์ 451, ศิลป์ 452, ศิลป์ 453, ศิลป์ 454 ชื่อรายวิชา ภาพพิมพ์ 2 ถึง 10 รายวิชาละ 2 หน่วยกิต

6. สาขาศิลปะไทย

ศิลป์ 381, ศิลป์ 481 ชื่อรายวิชา ศิลปะไทย 2 และ 3 จำนวนหน่วยกิต รายวิชาละ 2 หน่วยกิต

แบบที่ 3 ผู้ที่เรียนรายวิชาโทศิลปศึกษา ต้องเรียนรายวิชาต่อไปนี้ 19 หน่วยกิต คือ

รหัส	ชื่อรายวิชา	หน่วยกิต
ศิลป์ 111	ประวัติศาสตร์ศิลป์ 1	3
ศิลป์ 121	การออกแบบ 1	2
ศิลป์ 131	การวาดเส้น 1	2
ศิลป์ 132	จิตรกรรม 1	2
ศิลป์ 141	ประติมากรรม 1	2
ศิลป์ 151	ภาพพิมพ์ 1	2
ศิลป์ 181	ศิลปะไทย 1	2
ศิลป์ 212	ศิลปะพื้นบ้าน 1	2
ศิลป์ 224	การออกแบบ 5	2

(กรมการฝึกหัดครู, 2525)

2. คุณสมบัติของครูศิลปศึกษา

คุณสมบัติและสมรรถภาพของครู จะเป็นสิ่งกำหนดคุณภาพของการเรียนการสอน การเรียนการสอนจะมีประสิทธิภาพเพียงใดขึ้นอยู่กับครูเป็นสำคัญ วิชาศิลปศึกษามีบทบาทสำคัญ ในการส่งเสริมให้เด็กได้มีพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม ครูผู้สอน ศิลปศึกษาจึงต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติของครูที่ดี

อารี สุทธิพันธ์ (2535) กล่าวถึงลักษณะของครูศิลปศึกษา ซึ่งจะส่งผลต่อ ประสิทธิภาพการสอนที่ดีว่า ควรมีความรู้พื้นฐานทางด้านศิลปศึกษาเป็นอย่างดี มีความชำนาญ ในวิชาศิลปะ รวมทั้งมีความรู้ในวิธีการ เทคนิคการสอน มีประสบการณ์ในการทำงานมีสถานภาพ

2. ต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในการรับรู้ถึงความรู้สึกภายในของผู้เรียน และข้อจำกัดด้านต่าง ๆ ของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้สามารถเลือกแนวทางในการสร้างแรงจูงใจได้ สอดคล้องกับความต้องการของนักเรียน

3. ต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ได้แก่การมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอน ความรู้ด้านแนวคิดและความสัมพันธ์ทางศิลปะ ความรู้ด้านสื่อวัสดุและอุปกรณ์ที่ใช้ในการสร้างสรรค์งานศิลปะ และพัฒนาการในการแสดงออกทางศิลปะของนักเรียน

4. ต้องเป็นผู้ที่รู้คุณค่าของตนเอง มีความภูมิใจในอาชีพครู มีความสามารถในการปฏิบัติงานซึ่งจะสามารถสร้างความเชื่อถือจากผู้เรียน ผู้ร่วมงาน ตลอดจนผู้บังคับบัญชาได้

สมาคมศิลปะศึกษาแห่งสหรัฐอเมริกา (National Art Education Association of the United States of America, 1977) ได้กำหนดเกี่ยวกับมาตรฐานของลักษณะครูศิลปะศึกษาไว้ว่า ครูผู้สอนศิลปะศึกษาควรมีความรู้ในเนื้อหาวิชาที่สอนเป็นอย่างดี มีความสามารถในการสร้างสรรค์งานศิลปะมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอน และควรผ่านการศึกษามาตรฐานคือ ผ่านการศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชาศิลปนิพนธ์ ประวัติศาสตร์ศิลป์ สุนทรียศาสตร์ ศิลปวิจารณ์ มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ กระบวนการ เทคนิคการแสดงออกด้านการสร้างสรรค์งานศิลปะ นอกจากนี้จะต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนการสอน สามารถแสดงบทบาทครูศิลปะในชั้นเรียนได้อย่างสมบูรณ์ และต้องมีความรู้ในเรื่องพื้นฐานของศิลปะที่มีผลต่อชุมชนและสังคมนั้นด้วย

Chapman (1978) กล่าวถึงครูศิลปะศึกษาว่า ครูศิลปะศึกษาต้องสามารถสื่อสารความรู้เกี่ยวกับศิลปะได้อย่างถูกต้องและเข้าใจง่าย สามารถถ่ายทอดความรู้ที่มีอยู่ให้นักเรียนรู้ว่าสิ่งที่นำเสนอเป็นแนวคิดหรือข้อเท็จจริง ควรเอาใจใส่ให้นักเรียนเป็นรายบุคคล อย่างเท่าเทียมกัน สามารถส่งเสริมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ให้แก่เด็ก และนำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ ควรมีการวางแผนการสอนที่เหมาะสมและได้ผลตอบแทนคุ้มค่าที่สุด มีทักษะในการสอนที่ตอบสนองวัตถุประสงค์ต่าง ๆ นอกจากนี้ควรเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียนในด้านความประพฤติและบุคลิกภาพ

จากแนวคิดของนักวิชาการและนักการศึกษาเกี่ยวกับคุณสมบัติของครูศิลปะศึกษาจึงสรุปได้ว่า คุณลักษณะของครูศิลปะศึกษาที่ดีจะต้องประกอบด้วยคุณสมบัติทางด้านความรู้และการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และควรมีลักษณะทางความประพฤติที่ดีที่แสดงถึงความเป็นครู

บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร

ภิญโญ สาร (2526) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า "หมายถึงความมุ่งหวังที่บุคคลอื่นคาดหวัง บุคคลในตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ควรจะกระทำหรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมาในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง"

นพพงษ์ บุญจิตราคุลย์ (2527) กล่าวว่า "บทบาทจะเกิดขึ้นได้จะต้องประสานความประพฤติส่วนตัวของบุคคล ให้เข้ากับหน้าที่ที่หน่วยงานกำหนดให้ปฏิบัติ ซึ่งจะปรากฏบทบาทที่แท้จริงในองค์การและในสังคมที่คนส่วนใหญ่ต้องการ"

ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่มีตำแหน่งสูงสุดในการบริหารการศึกษาภายในโรงเรียน ให้บรรลุจุดหมายของการจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ หน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารจึงมีมาก มีผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาไว้ดังนี้

Elsbree (อ้างถึงใน สุรพันธ์ ยันต์ทอง, 2526) มีความเห็นว่า หน้าที่หลักของผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา มี 4 ประการคือ

1. การจัดและนิเทศการสอน
 2. การบริหารกิจการและบริหารเกี่ยวกับนักเรียน
 3. การบริหารกิจการเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
 4. การบริหารกิจการเกี่ยวกับการเงิน และอุปกรณ์ความสะดวกในการปฏิบัติงาน
- ด้านต่าง ๆ

พนัส หันนาคินทร์ (2524) ได้แสดงความคิดเห็นว่า หน้าที่ความรับผิดชอบและภาระกิจของผู้บริหารโรงเรียนมี 5 ประการ กล่าวโดยสรุปคือ

1. รับผิดชอบในการงานทุกอย่างภายในโรงเรียน เช่น จะต้องดำเนินการศึกษาในโรงเรียนให้ได้ผลตามจุดประสงค์ของการศึกษาและของทางราชการ องค์การทั้งภายในและภายนอก ความรับผิดชอบต่อการตรวจสอบของผู้มีอำนาจเหนือ
2. เป็นตัวแทนหรือสัญลักษณ์ของโรงเรียน เช่น จะต้องเป็นตัวแทนในกิจการด้านต่าง ๆ ที่กระทำในนามของโรงเรียน เป็นผู้ลงนามในหนังสือราชการ ดังนั้นจึงมักมีการกล่าวว่าจะดูโรงเรียนว่าเป็นอย่างไรให้ดูที่ครูใหญ่

3. เป็นผู้ให้เทศหรือให้การแนะนำ คือจะต้องทำหน้าที่แนะนำ คักเตือน กระตุ้นครู ให้มีความคิดริเริ่มใหม่ ๆ สร้างความสามารถในการทำงานให้แก่ครู เพื่อให้ทำหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายให้ดีที่สุด

4. เป็นผู้ริเริ่มหรือพยายามปรับปรุงงานด้านต่าง ๆ ของโรงเรียนให้ดีขึ้น และพึงระลึกเสมอว่าการเริ่มงานใหม่นั้นจะต้องวางแผนและเตรียมการอย่างรอบคอบ อย่าให้เป็นการลองผิดลองถูกโดยเอาครูและโรงเรียนเป็นที่ทดลอง การที่จะเปลี่ยนแปลงอะไรก็ตาม จะต้อง มีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วยเสมอ ครูใหญ่จะต้องมีความสามารถในการพูดเพื่อให้ผู้อื่น คล้อยตาม มีศิลปะในการเกลี้ยกล่อม

5. เป็นผู้ตัดสินใจในปัญหาระดับสูงของโรงเรียน ดังนั้นในการตัดสินใจจะต้องพิจารณา ให้รอบคอบถึงผลได้ผลเสีย โดยอาศัยข้อมูลที่ถูกต้องที่สุด

Campbell, et al.(1968) มีความเห็นว่า โรงเรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน การสอนดังนั้นหัวหน้าสถานศึกษาจึงจำเป็นต้องจัดการให้การเรียนการสอนได้ผลดีที่สุด หัวหน้าสถานศึกษาต้องแสดงบทบาท 4 ประการคือ

1. ต้องเป็นผู้จัดรูปงาน โรงเรียนขนาดเล็กครูใหญ่อาจทำเองทั้งหมด โรงเรียนขนาดใหญ่ครูใหญ่อาจมอบหน้าที่ความรับผิดชอบ และอำนาจให้ผู้อื่นทำบ้าง ไม่ว่าจะครูใหญ่จะทำเอง หรือให้ผู้อื่นช่วยทำ ครูใหญ่จะต้องจัดรูปงานโดยให้ภารกิจที่ปฏิบัติบรรลุผลสำเร็จ

2. ต้องเป็นผู้สื่อความหมาย เนื่องจากครูใหญ่ต้องอยู่ท่ามกลางบุคคลทั้งหลาย ที่ประกอบเป็นสถานศึกษา ดังนั้นครูใหญ่จึงจำเป็นต้องสื่อสารหรือสื่อความหมายกับคนทั้งหลาย เพื่อให้การจัดการเรียนของโรงเรียนบรรลุจุดประสงค์ที่วางไว้

3. ต้องเป็นผู้นำทางการศึกษา หัวหน้าสถานศึกษาจำเป็นต้องแสดงบทบาทของผู้นำทางการศึกษา ไม่ว่าจะเป็นการสอน การร่วมกับสมาคมวิชาชีพ หรือมีความรอบรู้เกี่ยวกับ แนวคิดใหม่ทางการศึกษา

4. ต้องเป็นผู้บังคับบัญชา หัวหน้าสถานศึกษาจำเป็นต้องบังคับบัญชาให้งานทั้งหลาย บรรลุไปด้วยดี รู้จักใช้อำนาจหน้าที่ด้วยความเหมาะสม

Smith, et al. (อ้างถึงใน หวน พิณรุฬันธ์, 2528) ได้แบ่งงานของผู้บริหาร การศึกษาไว้ 7 ประการคือ

1. งานวิชาการ

2. งานบุคคล
3. งานกิจการนักเรียน
4. งานการเงิน
5. งานอาคารสถานที่
6. งานสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน
7. งานธุรการ

จากบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหาร สรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องมีหน้าที่ดังนี้

1. การบริหารงานวิชาการ ได้แก่ การจัดครูเข้าชั้นเรียน การนิเทศการสอน การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร การวัดผลประเมินผลการเรียนการสอน
2. การบริหารงานบุคคล ได้แก่ การปฐมนิเทศ การพัฒนา การบำรุงรักษา และการให้พ้นจากงาน
3. การบริหารงานธุรการ การเงินและพัสดุ ได้แก่ การจัดทำทะเบียน เอกสารบัญชีการเงิน พัสดุ การเก็บรักษาซ่อมแซม และการจำหน่ายพัสดุ
4. การบริหารกิจการนักเรียน ได้แก่ งานด้านระเบียบวินัย งานสวัสดิการ และงานบริการต่าง ๆ
5. การบริหารอาคารสถานที่ ได้แก่ งานจัดหา ซ่อมแซม ปรับปรุงพัฒนาอาคารเรียน อาคารประกอบ และบริเวณโรงเรียนให้สะอาดเรียบร้อยถูกต้องตามมาตรฐาน
6. การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ได้แก่ การประชาสัมพันธ์โรงเรียน การติดต่อประสานงานระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง การให้บริการและช่วยพัฒนาชุมชน

จะเห็นได้ว่า บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของผู้บริหารโรงเรียน จะมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในโรงเรียนและมีความเกี่ยวข้องกับผู้เรียนเป็นอย่างมาก ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องเป็นผู้มอบหมายสั่งการให้ครูปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา และสนับสนุนส่งเสริมให้ครูได้มีการเพิ่มพูนความรู้ความสามารถในการทำงาน และติดตามผลการปฏิบัติงานของครูอยู่ตลอดเวลา การศึกษาเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูศิลปศึกษาจึงต้องศึกษาถึงบทบาทหน้าที่ของผู้บริหารซึ่งเป็นหัวหน้าสถานศึกษา

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยทั้งในประเทศและต่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของครู โดยจะรวบรวมและจัดเป็นกลุ่ม เช่น งานวิจัยที่เกี่ยวกับปัญหาการสอนศิลปศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครูประถมศึกษาและครูศิลปศึกษา งานวิจัยที่เกี่ยวกับสมรรถภาพของครู และงานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของครูศิลปศึกษา ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของครูศิลปศึกษาในระดับประถมศึกษาโดยตรงนั้นยังไม่มี ผู้วิจัยจึงนำเสนองานวิจัยดังกล่าว ดังต่อไปนี้

งานวิจัยในประเทศ

งานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการสอนศิลปศึกษา ดังผลการวิจัยต่อไปนี้

บรรจง บุญการี (2532) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาของครูประถมศึกษา ในโรงเรียน สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดลพบุรี ตัวอย่างประชากรที่ใช้ ได้แก่ ครูผู้ทำหน้าที่สอนวิชาการต่าง ๆ รวมทั้งสอนศิลปศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 4 และ 6 จำนวน 190 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติในด้านการจัดการเรียนการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดผลและประเมินผล โดยส่วนรวมประสบปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และปัญหาที่สำคัญคือนักเรียนมีฐานะยากจนทำให้ไม่สามารถเตรียมอุปกรณ์ให้พร้อมสำหรับการเรียนศิลปศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับตัวครูนั้น พบว่าครูส่วนใหญ่ขาดความรู้ ความถนัด และความมั่นใจในการสอน รวมทั้งขาดความรู้ ขาดหลักการในการวัดและประเมินผล ไม่สามารถประเมินผลงานของนักเรียน ได้ตามวิธีการที่ถูกต้อง ในด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอนของครูนั้นมีปัญหาคือ ขาดแคลนงบประมาณการผลิต ทั้งนี้ครูส่วนใหญ่มีความต้องการเข้ารับการอบรมสัมมนาเชิงปฏิบัติการในทุกด้าน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนให้ดีขึ้น

พิภพ ปิติ (2533) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัญหาและความต้องการพัฒนาสมรรถภาพการสอนศิลปศึกษาของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเขตการศึกษา 4 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจปัญหาและความต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนของครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ ครูประถมศึกษา จำนวน 424 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน

การประถมศึกษาจังหวัด เขตการศึกษา 4 ประสบปัญหาและมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพด้านการสอนศิลปศึกษาในด้านการวัดผลและประเมินผล วิธีสอนและเทคนิคการสอน การส่งเสริมการเรียนรู้ของนักเรียน วัสดุและสื่อการสอน การเตรียมการสอน โดยครูประสบปัญหาและมีความต้องการพัฒนาสมรรถภาพในด้านเหล่านี้อยู่ในระดับมาก

พีระศักดิ์ เทพไทรรัตน์ (2534) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษา ในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดกองการศึกษาเทศบาลเมืองนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการสอนศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ในด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การผลิตและการใช้สื่อการสอน การวัดผลและการประเมินผล กลุ่มตัวอย่างได้แก่ครูประถมศึกษา จำนวน 81 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ครูประถมศึกษาประสบปัญหาการสอนศิลปศึกษาในด้านการเตรียมการสอน ด้านการดำเนินการสอน ด้านการผลิตและการใช้สื่อการสอน ด้านการวัดผลและการประเมินผลอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ครูประถมศึกษาไม่มีความสามารถที่เพียงพอในการเตรียมการสอน เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจเนื้อหาวิชาศิลปศึกษาในหลักสูตรและแผนการสอน ไม่มีเวลาหาความรู้เพิ่มเติมทางศิลปศึกษาเพราะต้องสอนทุกกลุ่มวิชา

วิบูลย์ จันทร์แยม (2531) ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีจุดประสงค์เพื่อเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนการสอนของครูศิลปศึกษาที่มีความแตกต่างกันในด้าน เพศ วัย วุฒิ และขนาดโรงเรียน และเพื่อศึกษาปัญหาและความคิดเห็นของครูศิลปศึกษาเกี่ยวกับสภาพการจัดการเรียนการสอน ในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น กลุ่มตัวอย่างที่ใช้คือครูศิลปศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 72 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ครูส่วนใหญ่เห็นว่าเวลาเรียนวิชาศิลปศึกษาน้อยเกินไป โรงเรียนส่วนใหญ่ไม่มีห้องปฏิบัติงานศิลปศึกษา การประเมินผลไม่มีเกณฑ์ที่แน่นอนมักจะเป็นไปตามอารมณ์และความพอใจของครู ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญและขาดการสนับสนุนศิลปศึกษา ครูที่ไม่มีวุฒิต่างศิลปศึกษามักมีปัญหาทางการสอน เป็นผลให้นักเรียนขาดความสนใจศิลปศึกษา โดยครูที่มีความแตกต่างกันในด้าน เพศ วัย วุฒิ และขนาดโรงเรียนมีความคิดเห็นต่อสภาพการเรียนการสอนไม่แตกต่างกัน

จากงานวิจัยเกี่ยวกับปัญหาการสอนศิลปะศึกษา จะเห็นได้ว่า ปัญหาที่สำคัญคือ ครูขาดความรู้ทางศิลปะศึกษาชาวศตวรรษที่ 21 ในการสอนศิลปะศึกษา ไม่มีห้องเรียนศิลปะศึกษา ผู้บริหารไม่สนับสนุนศิลปะศึกษา ครูผู้สอนประสบปัญหาด้านการเตรียมการสอน การดำเนินการสอน การวัดผล และการประเมินผล ซึ่งส่วนมากครูที่ประสบปัญหาเหล่านี้จะไม่มีวุฒิทางศิลปะศึกษา

งานวิจัยเกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครูประถมศึกษาและครูศิลปะศึกษา ซึ่งผู้บริหารได้คาดหวังไว้ในการจัดการเรียนการสอนและงานอื่น ๆ ในหน้าที่ของครู ดังผลการวิจัยต่อไปนี้

นันทนา สันศิริ (2518) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของผู้บริหารการศึกษาในจังหวัดราชบุรี เกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครูประถมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้บริหารเกี่ยวกับขอบเขตหน้าที่และเกณฑ์มาตรฐานของครู และลักษณะที่พึงประสงค์ของครูประถมศึกษา ตัวอย่างประชากรได้แก่ ผู้บริหารการศึกษาในจังหวัดราชบุรี จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ครูประถมศึกษาที่ดีควรมีความรู้ และทักษะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน เช่น ความรู้เกี่ยวกับการจัดห้องเรียน การจัดการวางสอน จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษา เนื้อหาสาระของหลักสูตร การทำบันทึกการสอน การเลือกใช้กิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับบทเรียน จิตวิทยาเกี่ยวกับเด็ก ส่วนทักษะที่ผู้บริหารเห็นว่าจำเป็นมากที่สุดคือ ทักษะในการเตรียมการสอนและทักษะในการทำบันทึกการสอน การใช้คำพูดในการสื่อสาร ประสิทธิภาพในการตรวจผลงานและการส่งเสริมให้นักเรียนไปรู้

ปรีชญา เวสารัชช์ (2527) ทำการวิจัยเรื่อง การประถมศึกษาในชนบทไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาภารกิจของครูประถมศึกษา โดยการศึกษาเอกสาร สัมภาษณ์ สังเกต และใช้แบบสอบถาม กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูผู้สอน ครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ ผู้นำชุมชน ประธานกลุ่มโรงเรียน ปลัดอำเภอ นายอำเภอ ออานามัยอำเภอ จากโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา 80 โรงเรียน ใน 32 อำเภอ 8 จังหวัด และโรงเรียนเทศบาล 12 โรงเรียน จาก 4 จังหวัด ผลการวิจัยสรุปได้ว่า ภารกิจของครูประถมศึกษาได้แก่ การสอน การเป็นครูประจำชั้น งานวิชาการและกิจกรรมอื่น ๆ ของโรงเรียน งานธุรการของโรงเรียน การเป็นครูเวร และงานอื่น ๆ นอกโรงเรียนเช่น เป็นวิทยากรฝึกอบรมต่าง ๆ ส่วนวิจัยที่มีผลต่อการสอนของครูเรียงตามลำดับจากมากไปหาน้อยคือ อุดมการณ์ของความเป็นครู ความพร้อม

ของครู การเตรียมการสอนและการปรับปรุงการสอน สื่อและอุปกรณ์การสอน ขวัญและกำลังใจ
ของครู ความสนใจของนักเรียน ผู้บริหารและการบริหาร และปัจจัยอื่น ๆ เช่นปัญหาครอบครัว
สภาพแวดล้อมการทำงาน

บังอร จันคำ (2533) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบบทบาทที่คาดหวังและ
บทบาทที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา ตามการรับรู้ของผู้บริหารและครูศิลปศึกษาโรงเรียนมัธยมศึกษา
ตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 11 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความ
แตกต่างระหว่างบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหาร
และครูศิลปศึกษา และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างการรับรู้ของผู้บริหารและครูศิลปศึกษา
เกี่ยวกับบทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษา ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัย
คือครูศิลปศึกษาและผู้บริหาร รวม 274 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามที่ผู้วิจัย
สร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของครูศิลปศึกษาตามการรับรู้
ของผู้บริหาร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริง
ของครูศิลปศึกษาตามการรับรู้ของครูศิลปศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 บทบาท
ที่คาดหวังของครูศิลปศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหารกับครูศิลปศึกษา ไม่แตกต่างกัน บทบาทที่
เป็นจริงของครูศิลปศึกษาตามการรับรู้ของทั้งสองกลุ่ม แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05
โดยผู้บริหารและครูศิลปศึกษา มีความคาดหวังในบทบาทของครูศิลปศึกษา ในด้านการเรียนการ
สอน ด้านบุคลิกภาพ และงานบริการอยู่ในระดับมากทุกด้าน

จากงานวิจัยที่เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครูประถมศึกษาและครูศิลปศึกษา สรุปได้ว่า
หน้าที่หลักของครูคือการสอนและการปฏิบัติงานในห้องเรียน ได้แก่ งานวิชาการ กิจกรรม งาน
ธุรการ ซึ่งผู้บริหารมีความคาดหวังมากในทุก ๆ ด้าน โดยครูจะต้องมีความรู้ความสามารถจึงจะ
ปฏิบัติงานตามหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

งานวิจัยเกี่ยวกับสมรรถภาพครู

ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของครูศิลปศึกษาโดยตรงนั้น ยังไม่พบว่ามีการ
ศึกษาไว้ก่อน เพียงแต่มีการวิจัยที่เกี่ยวกับสมรรถภาพของครูประถมศึกษาโดยทั่วไป และงานวิจัย
ที่เกี่ยวข้องกับความรู้ความสามารถและเจตคติของครูศิลปศึกษา ดังผลการวิจัยต่อไปนี้

สมพร ปาละจุม (2520) ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถภาพที่พึงปรารถนาของครูประถม ปีที่ 1 ในทัศนะของครูใหญ่ ครู และผู้ปกครองในจังหวัดร้อยเอ็ด โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาความต้องการและเปรียบเทียบทัศนะของครูใหญ่ ครูและผู้ปกครองที่มีต่อสมรรถภาพของครูประถมศึกษา ปีที่ 1 กลุ่มตัวอย่างคือ ครูใหญ่ ครู และผู้ปกครองนักเรียน จำนวน 600 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่ ครู และผู้ปกครองต้องการสมรรถภาพที่สำคัญของครูประถมปีที่ 1 อยู่ในระดับมากในด้านวิชาการ ด้านการปกครองและอบรมนักเรียน และสมรรถภาพด้านอื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการสอน

นิคม ช่วยปลัด (2522) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การประเมินสมรรถภาพของครูในเขตการศึกษา 3 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินสมรรถภาพของครูในเขตการศึกษา 3 เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นสำหรับหาเกณฑ์ปกติ แล้วนำเกณฑ์ที่ได้ไปเปรียบเทียบกับสมรรถภาพของครูในแต่ละจังหวัด แบบสำรวจที่ใช้เป็นแบบประเมินค่า ครอบคลุมคุณลักษณะ 6 ประการ คือ ด้านวิชาการและการสอน ด้านสังคม ด้านสัมพันธภาพกับนักเรียน ด้านปฏิบัติงานทั่วไป ด้านส่วนตัวและด้านบุคลิกลักษณะพิเศษ กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูโรงเรียนรัฐบาล และโรงเรียนราษฎร์ในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา จำนวน 867 คน ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับสมรรถภาพของครูในจังหวัดสงขลา พัทลุง และชุมพรสูงกว่าเกณฑ์ปกติ แต่สมรรถภาพของครูในจังหวัดสุราษฎร์ธานีอยู่ในเกณฑ์ปกติ ส่วนระดับสมรรถภาพของครูในจังหวัดนครศรีธรรมราชต่ำกว่าเกณฑ์ปกติ

2. ครูประถมศึกษาที่สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีระดับสมรรถภาพสูงกว่าเกณฑ์ปกติ และมีระดับสมรรถภาพสูงกว่าครูมัธยมศึกษาทั้งในโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนรัฐบาล

ดวงคำ ชูวะคำ (2524) ทำการวิจัยเรื่อง ความสอดคล้องระหว่างสมรรถภาพครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงราย กับสมรรถภาพที่คาดหวังตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะสำรวจสมรรถภาพด้านความรู้ ทักษะ คุณลักษณะ และทัศนคติของครูว่ามีเพียงพอหรือไม่ที่จะสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยครูที่สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 ในจังหวัดเชียงราย จำนวน 366 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสำรวจคุณลักษณะครูประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า ครูโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดเชียงรายเห็นว่า ตนเองมีสมรรถภาพด้านคุณลักษณะและทัศนคติเพียงพอ แต่ยอม

รับว่าสมรรถภาพด้านความรู้และทักษะ ไม่เพียงพอที่จะสอนตามหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ.2521 โดยเฉพาะอย่างยิ่งสมรรถภาพด้านความรู้และทักษะในวิชาศิลปะศึกษา เรื่องงานสาน ถักทอ งาน จัดออกแบบสร้างสรรค์จากวัสดุต่าง ๆ ครูขาดความรู้ด้านการประเมินผลงานภาพพิมพ์ การปั้น การวาดภาพระบายสี

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ (2530) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การวิจัยและพัฒนา รูปแบบการพัฒนาครูให้มีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ ตามหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและวิเคราะห์สมรรถภาพของครูที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา เพื่อประเมินสมรรถภาพของครู และเพื่อเสนอรูปแบบการพัฒนาครูให้มีสมรรถภาพที่พึงประสงค์ตามหลักสูตรประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูประถมศึกษาที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 2,584 คน และครูมัธยมศึกษาจำนวน 1,630 คนทั่วประเทศ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบสังเกต ผลการวิจัยเกี่ยวกับครูประถมศึกษา พบว่า

1. สมรรถภาพครูประถมศึกษาอยู่ในระดับดีเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการประเมินคุณลักษณะต่าง ๆ อยู่ในระดับดีมาก และพบว่าครูมีสมรรถภาพในการสอนศิลปะศึกษาอยู่ในระดับปานกลาง
2. จากการสังเกตสภาพการจัดการเรียนการสอน ครูยังใช้เทคนิคการสอนแบบบรรยายเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะการสอนของครูโดยส่วนรวมยังไม่เป็นที่น่าพอใจ
3. พฤติกรรมการสอนของครูโดยส่วนรวมอยู่ในระดับดี แต่เรื่องที่อยู่ในระดับไม่น่าพอใจได้แก่ ลักษณะการใช้คำถาม ประเภทของคำถามที่ใช้ และการเสริมแรง
4. รูปแบบการพัฒนาครูประถมศึกษาที่น่าเสนอ ครอบคลุมการพัฒนาครูก่อนประจำการ โดยจะต้องมีการปรับปรุงหลักสูตรการฝึกหัดครูประถมศึกษา ส่วนการพัฒนาครูประจำการจะต้องดำเนินการใน 3 ลักษณะ คือ ผลิตคู่มือการปฏิบัติงานเพื่อเป็นแนวทางให้ครูได้ปฏิบัติ พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมศึกษานิเทศก์ พัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมครูประถมศึกษา

กลุ่มมัธยมศึกษา ผลการวิจัยพบว่า

1. สมรรถภาพของครูมัศึกษาด้านความรู้ ครูมีความรู้ดีในเนื้อหาวิชาที่สอนแต่ขาดความรู้ทั่วไปที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา
2. สมรรถภาพด้านพฤติกรรมการสอนของครูที่จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาได้แก่ การวัดผลและการประเมินผล การใช้สื่อการสอน การสื่อสารและการเสริมแรง การนำเข้าสู่

บทเรียน การควบคุมชั้น การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับผู้เรียน

3. รูปแบบการพัฒนาครู ครอบคลุมทั้งสมรรถภาพครูก่อนประจำการและการพัฒนาครูประจำการ โดยให้ทั้งความรู้และการศึกษาต่อเนื่อง การฝึกอบรมในระหว่างประจำการ การนิเทศติดตามการปฏิบัติงานอย่างใกล้ชิดตลอดเวลา 1 ปีหลังการฝึกอบรม และจะต้องมีการพัฒนาระบบบริหารงานบุคคลเพื่อให้เอื้อต่อการดำรงพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของครูด้วย

วีระพล อารวรณ (2527) ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเอง ของครูประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองของครูประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานคร และเพื่อเปรียบเทียบการรับรู้ของครูที่สอนอยู่ในโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเอง กลุ่มตัวอย่างคือครูที่ปฏิบัติการสอนประจำปีการศึกษา 2526 จำนวน 372 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสมรรถภาพด้านความรู้ ด้านเทคนิคและด้านคุณลักษณะ ผลการวิจัยพบว่า ครูประถมศึกษาทราบว่าตนเองมีสมรรถภาพด้านคุณลักษณะอยู่ในระดับมาก ครูรับรู้ว่ามีสมรรถภาพด้านความรู้ในกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัยอยู่ในเกณฑ์น้อย ส่วนสมรรถภาพด้านเทคนิควิธีสอนครูประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครทราบว่า ตนเองมีสมรรถภาพอยู่ในเกณฑ์น้อยทางด้านเทคนิควิธีสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย แต่ครูที่มีประสบการณ์ในการสอนมากกว่า 20 ปี และระหว่าง 1-10 ปี รับรู้ว่าคุณภาพอยู่ในระดับมากในด้านเทคนิควิธีสอนกลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย โดยเฉพาะการสอนศิลปศึกษา จากผลการเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองของครูระหว่างโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันพบว่าสมรรถภาพในด้านความรู้แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่น ๆ ครูมีการรับรู้ไม่แตกต่างกัน

สุภาพร สุชี (2529) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเอง ของครูประถมศึกษาในกรุงเทพมหานครที่มีภูมิลำเนาต่างกัน ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของตนเองของครูประถมศึกษาสังกัดกรุงเทพมหานครกับสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างคือครูประถมศึกษาทั้งสองสังกัดจำนวน 467 คน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ครูหญิงและครูชายรับรู้ว่าคุณภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน ครูโสดและครูที่แต่งงานแล้วรับรู้ว่าคุณภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน ครูที่เคยได้รับการฝึกอบรมกับครูที่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม

รับรู้ว่าคุณเองมีสมรรถภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน
รับรู้ในสมรรถภาพของตนเองแตกต่างกัน และครูที่มีอายุต่างกันรับรู้ว่าคุณเองมีสมรรถภาพรวม
ทุกด้านไม่แตกต่างกัน ส่วนผลการเปรียบเทียบการรับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพครูของตนเองทั้งระหว่าง
สังกัดพบว่าครูสังกัดสำนักงานการประถมศึกษากรุงเทพมหานคร รับรู้เกี่ยวกับสมรรถภาพของ
ตนเองในด้านงานสอน ด้านงานแนะแนว ด้านงานกิจกรรมนักเรียน ด้านงานพัฒนารวมทุกด้าน
สูงกว่าครูสังกัดกรุงเทพมหานคร

คเชนทร์ วรศักดิ์เพชร (2533) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบความคิดเห็นในการ
ปฏิบัติงานระหว่างผู้บังคับบัญชาและผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา โดยมิใช่ประสงค์เพื่อ
ศึกษาผลการปฏิบัติงานของครูประจำการผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา สาขาศิลปศึกษา
ตามโครงการอบรมครูและบุคลากรทางการศึกษาประจำการ เกี่ยวกับความสามารถในการปฏิบัติ
งาน 5 ด้านคือ ด้านการสอน ด้านวิชาการ ด้านการแนะแนวและการปกครองชั้น ด้านมนุษยสัมพันธ์
และด้านบุคลิกภาพของการเป็นครู ตัวอย่างประชากรได้แก่ครูประจำการผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา
และผู้บังคับบัญชา รวม 192 คน เครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ผู้สำเร็จการ
ศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีความเห็นเกี่ยวกับผลการปฏิบัติงานของตนเองในแต่ละด้านและรวมทุกด้านอยู่ในเกณฑ์ดี
ผู้บังคับบัญชามีความเห็นว่าผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา มีผลการปฏิบัติงานในแต่ละด้านและรวมทุกด้าน
อยู่ในเกณฑ์ดี ผู้บังคับบัญชาและผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษา เห็นว่า ผลการปฏิบัติงานของผู้สำเร็จการศึกษาระดับ
มัธยมศึกษาในด้านวิชาการ ไม่แตกต่างกัน ส่วนด้านอื่น ๆ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ไพโรจน์ รุจิระวิจักขณ์ (2528) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความรู้และเจตคติ
ต่อศิลปศึกษาของครูศิลปศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาจังหวัดนครราชสีมา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ
ที่จะศึกษาความรู้และเจตคติของครูผู้สอนศิลปศึกษา เพื่อเปรียบเทียบความรู้และเจตคติต่อศิลป
ศึกษาของครูสอนศิลปศึกษา และเพื่อศึกษาความคิดเห็นของบุคลากรทางการศึกษา เกี่ยวกับความรู้
และการปฏิบัติของครูสอนศิลปศึกษา กลุ่มตัวอย่างได้แก่ครูผู้สอนศิลปศึกษา 126 คน และบุคลากร
ทางการศึกษา 146 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามและแบบวัดเจตคติของครูสอนศิลปศึกษา
ผลการวิจัยพบว่า ครูสอนศิลปศึกษามีความรู้เกี่ยวกับศิลปศึกษาอยู่ในเกณฑ์พอใช้และมีเจตคติต่อ
ศิลปศึกษาอยู่ในเกณฑ์ดีมาก ครูพิเศษสอนศิลปศึกษาและครูประจำชั้นสอนศิลปศึกษามีความรู้เกี่ยวกับ
ศิลปศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ โดยที่ครูพิเศษสอนศิลปศึกษามีความรู้ดีกว่าครูประจำชั้นที่

สอนศิลปศึกษา ครูสอนศิลปศึกษาที่มีวุฒิปริญญาตรีกับครูสอนศิลปศึกษาที่มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรีมีความรู้เกี่ยวกับศิลปศึกษาแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ครูสอนศิลปศึกษาเพศชายและครูสอนศิลปศึกษาเพศหญิง มีความรู้เกี่ยวกับศิลปศึกษาไม่แตกต่างกัน ครูพิเศษสอนศิลปศึกษาและครูประจำชั้นสอนศิลปศึกษามีเจตคติต่อศิลปศึกษาไม่แตกต่างกัน และบุคลากรทางการศึกษาเห็นว่า ครูสอนศิลปศึกษามีความสามารถด้านความรู้อยู่ในระดับมาก ความสามารถด้านเทคนิคการสอนและการใช้สื่อการสอนอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการสนับสนุนกิจกรรมพิเศษทางศิลปศึกษา อยู่ในระดับน้อย

จากการรวบรวมงานวิจัยในประเทศ ที่เกี่ยวกับสมรรถภาพของครู จะเห็นได้ว่า ครูผู้สอนศิลปศึกษาขาดความรู้ ความสามารถในการสอนวิชาศิลปศึกษา เนื่องจากไม่มีวุฒิทางศิลปศึกษา ส่วนครูที่มีวุฒิทางศิลปศึกษาจะมีสมรรถภาพเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษาเป็นอย่างดี

งานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของครูศิลปศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของครูศิลปศึกษาและครูประถมศึกษา จะกล่าวถึงคุณลักษณะที่ดีของครู ซึ่งจะสามารถจัดการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังผลการวิจัยต่อไปนี้

นิภาพรรณ กุลคิลิก (2530) ศึกษาวิจัยเรื่อง ลักษณะครูศิลปะที่พึงประสงค์ ตามการรับรู้ของครูศิลปะและนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาลักษณะที่พึงประสงค์ และเปรียบเทียบลักษณะครูที่พึงประสงค์ตามการรับรู้ของครูศิลปะและนักเรียน ตัวอย่างประชากรที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยครูศิลปะ 132 คน และนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นในกรุงเทพมหานคร 325 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

ด้านการเรียนการสอนและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยส่วนรวมครูศิลปะและนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ครูศิลปะควรเตรียมอุปกรณ์การสอนให้พร้อม ทันสมัย ถูกต้องเหมาะสม เพียงพอกับจำนวนนักเรียน ครูศิลปะควรผลิตสื่อการสอนด้วยตนเอง ควรใช้เทคนิคการสอนที่ทันสมัย จัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับสภาพปัจจุบัน สอนศิลปะโดยคำนึงถึงการนำไปใช้ในชีวิตรประจำวัน ยึดหลักสูตรและจุดประสงค์การเรียนรู้ ลำดับขั้นตอนการทำงานอย่างละเอียด เน้นการปฏิบัติด้านทักษะ เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงออกโดยเสรี ร่วมกันวิจารณ์เพื่อแก้ไขปัญหา

ด้านบุคลิกภาพและมนุษยสัมพันธ์ ครูศิลปะให้ความเห็นว่า ลักษณะที่สำคัญที่สุดของครูศิลปะคือการเป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อครูทั่วไป แต่งกายสุภาพเรียบร้อยเหมาะสมกับความ เป็นครู รู้จักนำเอาศิลปะมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม

ด้านการวัดผลและการประเมินผลการเรียนการสอนศิลปศึกษา ครูศิลปะและนักเรียนมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ครูศิลปะควรวัดผลด้วยการดูพัฒนาการของเด็กเป็นรายบุคคล ไม่ควรเปรียบเทียบผลงาน ควรมีเกณฑ์ในการพิจารณาผลงานตามความเหมาะสม มีการวิจารณ์ผลงาน เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาตนเอง

มงคล แก้วพวงงาม (2528) ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณสมบัติที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบทัศนะของอาจารย์ นักศึกษา และครูประจำการ ที่มีต่อคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยได้แก่อาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษาในวิทยาลัยครู นักศึกษาวิชาเอกศิลปศึกษา และครูประจำการที่อยู่ระหว่างการอบรมครูประจำการวิชาเอกศิลปศึกษา รวม 445 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. ทัศนะของอาจารย์ นักศึกษา และครูประจำการ ที่มีต่อคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษาในวิทยาลัยครูทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ด้านการสอน ด้านการนิเทศการสอน ด้านการให้คำปรึกษา ด้านวิชาการ ด้านบริการชุมชนและด้านบุคลิกภาพ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

2. ทัศนะของอาจารย์ นักศึกษา และครูประจำการที่มีต่อคุณสมบัติที่พึงประสงค์ของอาจารย์ผู้สอนศิลปศึกษาในด้านการสอน ด้านวิชาการ และการบริการชุมชนอยู่ในเกณฑ์มาก

ประโยชน์ จันทร์โชติ (2520) ได้ทำวิจัยเรื่อง คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูองค์การบริหารส่วนจังหวัดสงขลา โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อทราบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครู กลุ่มตัวอย่างคือ ครู ผู้บริหาร นักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน รวม 489 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสำรวจคุณลักษณะครูซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้น ผลการวิจัยพบว่า คุณลักษณะของครูในด้านการสอน ด้านการปฏิบัติงานทั่วไป ด้านความเป็นประชาธิปไตยและด้านสัมพันธภาพกับนักเรียน ด้านคุณธรรมและศีลธรรม ด้านมนุษยสัมพันธ์และบุคลิกลักษณะ ตามทัศนะของกลุ่มตัวอย่างมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นอกจากนี้ยังพบว่า ครูที่มีความแตกต่างกันในเรื่องเพศ อายุ วุฒิ มีทัศนะต่อ

คุณลักษณะของครูแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

ไพรัช ปานอุทัย (2530) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณลักษณะของครูพลศึกษาที่เป็นอยู่และที่พึงประสงค์ ตามทัศนะของผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ เขตการศึกษา 5 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทราบคุณลักษณะของครูพลศึกษาที่เป็นอยู่และที่พึงประสงค์ตามทัศนะของผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ และเพื่อเปรียบเทียบคุณลักษณะของครูพลศึกษาที่เป็นอยู่และที่พึงประสงค์ตามทัศนะของผู้บริหารและศึกษานิเทศก์ ในด้านวิชาการ ด้านการสอน ด้านการจัดกิจกรรมพลศึกษาและความสามารถทางกีฬา ตัวอย่างประชากรได้แก่ ผู้บริหารการศึกษาและศึกษานิเทศก์ รวม 168 คน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะที่เป็นอยู่ของครูพลศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและศึกษานิเทศก์อยู่ในระดับปานกลาง
2. คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูพลศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารและศึกษานิเทศก์อยู่ในระดับมาก
3. คุณลักษณะที่พึงประสงค์กับที่เป็นอยู่ของครูพลศึกษา ตามทัศนะของผู้บริหารมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
4. คุณลักษณะที่พึงประสงค์กับที่เป็นอยู่ของครูพลศึกษา ตามทัศนะของศึกษานิเทศก์ มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
5. จากการเปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์กับที่เป็นอยู่ของครูพลศึกษา ระหว่างทัศนะของผู้บริหารกับศึกษานิเทศก์ พบว่า ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

จากการรวบรวมงานวิจัยภายในประเทศ เกี่ยวกับคุณลักษณะของครูศิลปะจะเห็นได้ว่า เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเป็นสิ่งสำคัญ โดยครูศิลปะที่ดีจะต้องมีความพร้อมเกี่ยวกับการสอนในทุก ๆ ด้าน และความคาดหวังของผู้บริหารและครู เกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีของครูด้านการสอนและด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานของครู อยู่ในระดับมาก

งานวิจัยต่างประเทศ

งานวิจัยต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับสมรรถภาพของครู และปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนศิลปศึกษา ดังผลการวิจัยต่อไปนี้

Hopson (1985) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง A descriptive study of the problems and concerns of beginning art teachers. โดยมีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อจำแนกและบรรยายถึงสภาพปัญหาต่าง ๆ ของครูศิลปศึกษาที่บรรจุใหม่ในรัฐเนแบรสกา ไอโอวา มิสซูรี แคนซัส โคโลราโด ไวโอมิงและรัฐเซาท์ดาโกตา ซึ่งเป็นผู้มีประสบการณ์ทางด้าน การสอนตั้งแต่ 1-2 ปี เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาด้านการสอนศิลปศึกษา โดยจำแนกออกเป็น 2 ด้าน คือ ด้านการคุมชั้นเรียนและการจัดการเรียนการสอน การวางแผน และการพัฒนาหลักสูตร ด้านการพัฒนาอาชีพ ด้านการปรับปรุงและการพัฒนาการวัดผลประเมินผล ผลการวิจัยพบว่า

1. เกี่ยวกับอายุ กลุ่มครูที่มีอายุระหว่าง 40-49 ปี มีปัญหาเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก อุปกรณ์และสื่อวัสดุ ร้อยละ 21 กลุ่มที่มีอายุระหว่าง 20-29 ปี ประสบปัญหาด้านดังกล่าว ร้อยละ 11 ส่วนครูที่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ประสบปัญหาร้อยละ 14
2. เกี่ยวกับเพศ ครูที่เป็นเพศหญิงประสบปัญหาเกี่ยวกับเรื่องอำนวยความสะดวก อุปกรณ์และสื่อวัสดุ มากกว่าครูเพศชาย
3. เกี่ยวกับประชากรของโรงเรียน พบว่าครูที่สอนหลายโรงเรียนในคราวเดียวกัน ร้อยละ 32 ประสบปัญหาด้านการจัดห้องเรียน และการจัดการเรียนการสอนมากกว่าครูที่สอนโรงเรียนเดี่ยว ครูที่สอนในโรงเรียนที่มีนักเรียนตั้งแต่ 600 คนขึ้นไป จะประสบปัญหาด้านการควบคุมชั้นเรียน
4. ครูที่สอนในระดับประถมศึกษา ร้อยละ 22 จะประสบปัญหาในเรื่องการควบคุมชั้นเรียน ซึ่งครูในระดับประถมศึกษาจะประสบปัญหาด้านนี้สูงกว่าครูมัธยมศึกษาและครูที่สอนในระดับอนุบาล

จากการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับปัญหาการสอนศิลปศึกษาในต่างประเทศ จะเห็นได้ว่า ประเด็นปัญหาที่คล้ายคลึงกับในประเทศ ปัญหาที่สำคัญคือ สิ่งอำนวยความสะดวก วัสดุอุปกรณ์ในการสอนศิลปศึกษา ปัญหาการจัดและการคุมชั้นเรียน

Vogt (1970) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง A study of the teaching competencies of selected group of teaching education graduates from the association colleges of central kansas. โดยการศึกษาครูประถมศึกษาและครูมัธยมศึกษา จำนวน

147 คน และครูใหญ่ 127 คน ในรัฐแคลิฟอร์เนีย ทอบแบบสอบถามที่เรียกว่า " California Definition at Teacher Competence" เพื่อหาข้อเสนอแนะในการปรับปรุงโครงการเตรียมครูของวิทยาลัยตอนกลางในรัฐแคนซัส ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา มีสมรรถภาพครูด้านต่าง ๆ สูงกว่าครูใหญ่โรงเรียนมัธยม ครูประถมศึกษาและครูมัธยมศึกษา ต่างประเมินค่าสมรรถภาพครูของตนเองสูงกว่าสมรรถภาพครูที่ตนถูกประเมินจากครูใหญ่ ส่วนการที่จะมีการสอบถามสมรรถภาพครูจากนักเรียนนั้น กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรปฏิบัติ เพื่อจะได้นำมาพัฒนาสมรรถภาพครูด้านการสอน

Aftreth (1978) ได้วิจัยเรื่อง Differences among elementary school teachers, administrators and parents in the comparison of teacher competencis. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการจะศึกษาว่าสมรรถภาพที่คาดหวังกับสมรรถภาพที่เป็นจริงในอาชีพครูควรเป็นอย่างไร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ ครูประถมศึกษา ผู้บริหาร ผู้ปกครองและนักเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบความคิดเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูระหว่างสมรรถภาพที่คาดหวังกับสมรรถภาพที่เป็นจริงโดยส่วนรวมจะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ความแตกต่างระหว่างความคาดหวังกับความเป็นจริงอยู่ระหว่าง 36-62 ผู้ปกครองและผู้บริหารอาวุโสเห็นว่าครูประถมศึกษามีสมรรถภาพที่เป็นจริงต่ำกว่าสมรรถภาพที่คาดหวัง โดยครูที่มีอายุมากมีความเห็นเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูเป็นทางบวกมากกว่าครูอายุน้อย ทั้งนี้ครูประถมศึกษาที่มีความเห็นเห็นว่า ตนเองมีสมรรถภาพในการปฏิบัติงานอยู่ในเกณฑ์มาก

จากการรวบรวมงานวิจัยต่างประเทศเกี่ยวกับสมรรถภาพของครูประถมศึกษา จะเห็นได้ว่า ครูประถมศึกษาประเมินสมรรถภาพของตนเองสูงกว่าที่ผู้บริหารประเมิน และสมรรถภาพที่คาดหวังกับสมรรถภาพที่เป็นจริงของครู ตามการรับรู้ของผู้บริหาร ครูประถมศึกษา และผู้ปกครอง จะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ

Patrick(1974) ได้ทำการวิจัยเรื่อง An effective teacher profile. โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาและพัฒนาลักษณะของครูที่มีประสิทธิภาพ ตัวอย่างประชากรได้แก่นักเรียนในรัฐยูทาห์ 6 โรงเรียน เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับลักษณะของครูที่

ต้องการ ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนใหญ่ต้องการครูที่สามารถช่วยเหลือนักเรียนได้ ไม่มีลักษณะเผด็จการ เป็นกันเองกับนักเรียน เป็นที่เชื่อถือของนักเรียน มีความรู้และวิธีการสอนที่ดี

Davis (1986) ทำการวิจัยเรื่อง Current practices in art for the elementary teacher preparation in accredited historically black colleges and Universities in the south โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการเตรียมครูศิลปศึกษาในระดับต่าง ๆ ในรัฐทางตอนใต้ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารภาควิชาในระดับวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย รวม 22 แห่ง เกี่ยวกับการจัดโปรแกรมการสอนศิลปศึกษา และการรับรองเกี่ยวกับอาชีพครูศิลปศึกษาจากสถาบันการศึกษา 11 แห่ง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า

1. ผู้บริหารภาควิชาศิลปศึกษาส่วนใหญ่ มีความเห็นสอดคล้องกันว่า จุดมุ่งหมายทางศิลปศึกษาสำหรับการเตรียมครูระดับประถมศึกษาชั้นนั้น ควรจะตอบสนองและมีส่วนร่วมในการเพิ่มประสบการณ์เกี่ยวกับการใช้วัสดุทางศิลปศึกษา ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติของวิชาศิลปศึกษา และกระบวนการสร้างสรรค์งานศิลปะ
2. การจัดรายวิชาศิลปศึกษา ควรจะเชื่อมโยงกับการศึกษาทางด้านพฤติกรรมของมนุษย์ และกระบวนการเรียนการสอน การเรียนรู้เกี่ยวกับทฤษฎีด้านประสบการณ์ที่เกิดจากการทดลองและการปฏิบัติงานทางศิลปะ
3. ภาควิชาศิลปศึกษา ควรจะแสดงให้เห็นถึงสมรรถภาพเกี่ยวกับการสอนที่มีประสิทธิภาพ
4. สมรรถภาพที่น่าพึงพอใจเกี่ยวกับการสอนศิลปศึกษา สำหรับผู้ที่ไม่มีประสบการณ์ทางศิลปะคือ ความสามารถในการพัฒนาความรู้สึกและความสามารถในการใช้ความรู้กับกระบวนการสร้างสรรค์ และการใช้วัสดุทางการศึกษา
5. การประเมินผลโดยการสำรวจความบกพร่องของภาควิชา ควรมีการดำเนินการเป็นระยะ
6. หลักสูตรสำหรับการเตรียมครูในระดับประถมศึกษา ควรจะเน้นกระบวนการปฏิบัติทางศิลปะมากกว่าเนื้อหาและความรู้ทางทฤษฎี
7. ภาควิชาส่วนใหญ่ยังไม่สามารถทำการวิจัยทางศิลปศึกษา และทฤษฎีพื้นฐาน

ทางศิลปศึกษาเพื่อนำไปประยุกต์ใช้กับการสอนวิชาศิลปวิจารณ์ และวิชาสุนทรียภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษางานวิจัยต่างประเทศเกี่ยวกับคุณลักษณะของครู จะเห็นได้ว่า ลักษณะของครูที่ดีจะเหมือนกับผลการวิจัยในประเทศ โดยเฉพาะคุณลักษณะในด้านการสอน

จากการศึกษารวบรวมทั้งหนังสือ เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่า สมรรถภาพที่คาดหวังของครูศิลปศึกษาจะได้รับการคาดหวังไว้สูง ซึ่งจะรวมไปถึงคุณลักษณะที่ดีของครูด้วย ส่วนสมรรถภาพที่เป็นจริงของครูนั้น จะเห็นได้ว่าอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจ ส่วนการจัดการเรียนการสอนศิลปศึกษานั้นจะมีปัญหาหลายด้านทั้งจากตัวครู ด้านการสอน วัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน และด้านการบริหาร